

Lifelong
Learning

KULTTUURIENVÄLINEN KOMPETENSSI KÄÄNTÄMISEN MAISTERIOPINNOISSA EU- MAIDEN ALUEELLA

Syyskuu 2012

Hanke on rahoitettu Euroopan komission tuella.

Tästä julkaisusta (tiedotteesta) vastaa ainoastaan sen laatija, eikä komissio ole vastuussa siihen sisältyvien tietojen mahdollisesta käytöstä.

Tässä raportissa esitetään kootusti keskeisimmät tulokset kyselytutkimuksesta, joka teetettiin kääntämisen opiskelijoille ja opettajille kuuden, keskenään erityyppisen EU-maan yliopistoissa. Kyselyn tarkoituksena oli kartoittaa, millä tavoin kulttuurienvälisen kompetenssi mielletään tällä hetkellä osaksi kääntämisen maisteriopintoja. Kyselyllä haluttiin kuitenkin myös selvittää, miten opiskelijat ja opettajat toivoisivat kulttuurienvälisen kompetenssin opettamisen sijoittuvan kääntämisen ohjelmiin tulevaisuudessa. Me raportin laatijat toivomme, että katsaus nykyisiin ja mahdollisiin tuleviin käytänteisiin avaa monenlaisia uusia näkökulmia. PICT-hankkeen piirissä raportin keskeisin pyrkimys on antaa tietoa hankkeen muita tavoitteita varten. Näitä ovat –

- **opetussuunnitelmatyön kehysasiakirja**, jossa maisteriopiskelijoille olennaiset kulttuurienvälisen kompetenssin eri puolet otetaan huomioon erilaisina oppimistavoitteina, jotka voidaan sisällyttää maisteriopintoihin. Keskeisimmät opetussuunnitelmakehysten laatimiseen liittyvät tutkimustulokset löytyvät raportin sivuilta 39-40; raportissa tuloksia esitellään yksityiskohtaisesti.
- **esimerkkimateriaalit ja –harjoitukset** maisteriopiskelijoiden kulttuurienvälisen kompetenssin kasvattamiseksi. Kyselystä saatu, yllä mainittuihin oppimistavoitteisiin liittyvä tieto on luonnollisesti keskeisellä sijalla esimerkkimateriaalia suunniteltaessa. Olennaista on myös kyselystä saatu tieto siitä, millaista opetusmateriaalia ja millaisia harjoituksia pidetään toimivina. Keskeisimmät materiaalin laatimiseen liittyvät tulokset on tiivistetty sivulla 40.
- **materiaalia opiskelijoiden kulttuurienvälisen kompetenssin arvioinnin tueksi**. Myös tämän materiaalin laatimisessa kyselystä saadut tulokset oppimistavoitteista ovat olennaisia. Luonnollisesti tällä hetkellä käytössä olevat arviointikäytänteet ja toiveet tulevista käytänteistä ovat keskeisellä sijalla materiaalia laadittaessa. Arviointiin liittyvät tulokset on koottu sivulle 40.

Kuten olettaa sopi, kyselytutkimus osoitti, että joissakin kysymyksissä ollaan yksimielisiä kun taas toisten kohdalla mielipiteissä on hajontaa, ja tämä käy selvästi ilmi myös raportista. Juuri tämän me toivomme raportin lukijoita kiinnostavan. Kyselytutkimuksen tulokset heijastuvat PICT-hankkeen seuraaviin vaiheisiin - opetussuunnitelmakehystyöhön, materiaalien laatimiseen ja arviointikäytänteiden kehittämiseen - joiden tavoitteena on yhtäältä yhtenäisyys mutta toisaalta myös joustavuus.

esipuhe	2
johdanto	4
pict-hankkeen tavoitteet	4
perusteet	4
kohderyhmä	4
TAUSTAA JA TUTKIMUSMENETELMÄ.....	5
VASTAAJAT	6
Tulokset	9
Nykytilanne.....	9
Käsitys kulttuurienvälisestä kompetenssista.....	9
kulttuurienvälisen kompetenssin opetus	14
Arviointi	24
tulevaisuus.....	25
kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksen tarve	25
Arviointi	32
loppupäätelmät	33
kulttuurienvälisyys osana kääntämisen opintoja	33
opetuksen sijoittuminen opintoihin ja opetusmuoto	36
erilaiset aktiviteetit ja materiaalit	37
arviointi.....	38
KYSELYTUTKIMUKSEN MERKITYS PICT-HANKKEELLE JA KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN OPETUKSELLE TULEVAISUUDESSA	39
Käsitys kulttuurienvälisen kompetenssin merkityksestä kääntäjille	39
kulttuurienvälisyysopetus kääntämisen maisteriopiskelijoille.....	39
kääntäjälle keskeisimmät kulttuurienvälisen kompetenssin osatekijät.....	39
kehitettävät harjoitustehtävätyypit ja materiaalit.....	40
arviointikäytänteiden kehittäminen.....	40
muuta huomioita.....	41

PICT-HANKKEEN TAVOITTEET

PICT-hankkeen (Promoting Intercultural Competence in Translators) tavoitteena on kartoittaa kulttuurienvälisen viestinnän opetuksen nykytilanne EU-alueen kääntäjäkoulutuksessa sekä selvittää tulevaisuuden odotukset. Lisäksi hankkeessa kootaan 'työkalupakki' käytettäväksi korkean asteen oppilaitoksissa koko EU:n alueella, mikä helpottaa kulttuurienvälisen viestinnän integrointia kääntämisen maisteriopintoihin. Erityisen tärkeänä pidämme materiaalin suunnittelua kulttuurienvälisen viestinnän opettamiseen, sillä helposti saatavilla olevaa opetusmateriaalia tai tutkimusjulkaisuja ei nähdäksemme ole tähän mennessä koottu.

PERUSTEET

Kyselytutkimuksen tavoitteena on saada tarkempaa tietoa siitä, missä määrin ja millä tavoin kulttuurienvälisyyteen liittyvät asiat on sisällytetty kääntämisen maisteriopintoihin hankkeen kumppanimaiden korkeimman asteen oppilaitoksissa. Tilannekatsauksella pyritään arvioimaan, mihin kulttuurienväliseen viestintään liittyviin kysymyksiin kiinnitetään huomiota kääntäjäopinnoissa – vai kiinnitetäänkö lainkaan - ja millaisin opetusmenetelmin kysymyksiä käsitellään.

Kyselytutkimuksen tulokset ja niistä laadittu raportti tarjoavat kattavan kokonaiskuvan kulttuurienvälisen viestinnän opetuksen sisällöistä ja opetusmenetelmistä ja muodostavat perustan opetussuunnitelmatyölle ja materiaalien laatimiselle, mikä on eduksi niin hankkeen kumppanimaille kuin koko kääntäjäkoulutusyhteisölle. Raportti tiedottaa akateemisille ja muille keskeisille tahoille ko. opetuksen nykytilanteesta kyselytutkimukseen osallistuneissa, keskenään erityyppisissä EU-alueen korkeimman asteen oppilaitoksissa.

Lisäksi raportti tulee koulutuksen ja kulttuurin pääosaston sekä muiden EU:n virkamiesten käyttöön, muun muassa European Masters of Translation -hankkeen piirissä tapahtuvaan kehitystyöhön.

KOHDERYHMÄ

Tässä raportissa arvioidaan kulttuurienvälisen viestinnän opetuksen nykytilannetta ja tulevaisuuden näkymiä osana kääntämisen maisteriopintoja EU:n alueella. Tilanne kartoitettiin kyselytutkimuksella, joka kohdistettiin kääntämisen maisteriopintojen opettajille kuudessa eri EU-maassa (Isossa-Britanniassa, Bulgariassa, Suomessa, Ranskassa, Italiassa ja Puolassa). Samankaltainen kyselytutkimus kohdistettiin samaan aikaan myös opiskelijoille, jotta saataisiin käsitys opettajien ja opiskelijoiden näkemuseroista kulttuurienvälisyyteen liittyen.

TAUSTAA JA TUTKIMUSMENETELMÄ

Kyselytutkimus järjestettiin kuudessa eurooppalaisessa PICT-hankkeen kumppanimaassa. Maat on valittu siten, että mukana on niin vanhoja (Iso-Britannia, Suomi, Ranska ja Italia) kuin uusiakin jäsenvaltioita (Puola ja Bulgaria). Tutkimus suunnattiin kääntämisen maisteriopintojen opettajille ja opiskelijoille.

Kyselytutkimuksen suunnitteluun ovat osallistuneet kaikki PICT- hankkeen kumppanimaat. Kyselyn rakenne perustuu kansallisiin kokemuksiin, joista keskusteltiin hankkeen avauskokouksessa Lontoossa (marraskuussa 2011). Siellä päätettiin, että kyselyitä laaditaan kaksi - opettajille omansa ja opiskelijoille vastaava. Kyselyä muokattiin Lontoossa laadittujen luonnosten pohjalta puolalaisessa Jagiellonian-yliopistossa Krakovassa, minkä jälkeen se lähetettiin hankkeen kumppanimaiden edustajille mahdollisia korjausehdotuksia varten. Viimeisten korjausten jälkeen kysely käännettiin kumppanimaiden kielille, ja eri kieliversiot julkaistiin verkkoalustalla (www.ankietka.pl). Kumppanimaiden edustajat välittivät kyselyyn vievän linkin sähköpostitse vähintään neljälle korkeamman asteen oppilaitokselle omassa maassaan. Aineistoa kerättiin kuukauden ajan, 24.4. - 24.5. 2012.

Kyselytutkimus kattaa laajalti kulttuurienvälisyyteen ja sen opetukseen liittyviä kysymyksiä, ja sen avulla pyritään kartoittamaan niin opettajien kuin opiskelijoidenkin näkemyksiä nykytilanteesta ja tulevaisuuden näkymistä. Kyselyssä on kolme osaa: johdanto (sukupuoli, ikä), nykytilannetta kartoittavat kysymykset ja tulevaisuuden toiveita koskevat kysymykset.

Opettajien kyselyssä oli 16 kysymystä ja opiskelijoiden 12 (molemmat kyselyt tämän raportin liitteenä). Kyselyt koostuivat suurimmalta osin suljetuista kysymyksistä (kyllä/ei tai monivalinta), mutta vastaajille annettiin myös mahdollisuus tarkentaa vastauksiaan avoimilla kysymyksillä.

PICT

PICT - Intercultural Competence: Survey for students (EN)

[Contact with survey owner](#)
* - answer required

This questionnaire aims to collect data for a European Union project PICT 2011-2013 (Project No: 517571-LLP-1-2011-1-UK-ERA-MU3-EMCR). The core aim of this project is to produce a comprehensive toolkit making it easy for HE institutions within the EU to introduce intercultural communication into their postgraduate programmes in Translation. For more information please visit www.pictlip.eu

Thank you for taking part in this survey. Please note, that your response will remain anonymous. All personal details will be kept strictly confidential. Your Project Team

1. Gender *

female
 male

2. Age *

up to 17
 18 - 24
 25 - 34
 35 - 44
 45 - 54
 55 - 64
 65 and more

3. How important on the scale 1-10 (1 being not important and 10 crucial) do you see intercultural competence as being for translators? *

Answer has to be a number. The minimal allowed value is 1 and the maximum is 10

4. Please describe in your own words what intercultural competence is (use bullet points, max three points). *

Kuva 1 Esimerkki kyselyn rakenteesta.

VASTAAJAT

Kyselyihin saatiin yhteensä 462 vastaajaa, joista kääntämisen opettajia oli 63 ja opiskelijoita 399. Kyselyä levitettiin korkeimman asteen oppilaitosten sekä sosiaalisten verkostojen kautta.

Kuten taulukosta 1 ilmenee, kyselyyn vastasi 15 (23.8% kaikista) opettajaa Isosta-Britanniasta, 12 (19.05 %) Suomesta ja Ranskasta, 10 (16%) Bulgariasta, 8 (12.6%) Puolasta ja 6 (9.5%) Italiasta.

Kunkin maan vastanneista opettajista selvä enemmistö oli naisia (keskimäärin 80.95%); näin ollen miesten osuus oli huomattavasti pienempi (keskimäärin 19.05%). Suurin ero naisten ja miesten määrässä oli Puolassa, jossa jopa 87.5% vastauksista tuli naisopettajilta ja vain 12.5% miehiltä.

Ranskassa vastaajien sukupuolijakauma oli tasaisin, joskin sielläkin naisten osuus oli selkeästi suurempi, 75%.

Opettajat					
Maa	Naisia	Miehiä	Yhteensä	Naisia	Miehiä
Iso-Brit.	12	3	15	80%	20%
Bulgaria	8	2	10	80%	20%
Suomi	10	2	12	83%	17%
Ranska	9	3	12	75%	25%
Italia	5	1	6	83,33%	16,67%
Puola	7	1	8	87,50%	12,50%
yhteensä	51	12	63	80,95%	19,06%

Taulukko 1 Opettajien määrä ja sukupuolijakauma

Opiskelijoiden kyselyyn saatiin 399 vastaajaa (ks. taulukko2). Eniten vastauksia – 124 (31% kaikista) – tuli Puolasta. Suomesta vastauksia saatiin 92 (23%), Bulgariasta 51 (12.8%), sekä Isosta-Britanniasta että Ranskasta 45 (11.4%) ja Italiasta 42 (10.5%).

Opiskelijat					
Maa	Naisia	Miehiä	Yhteensä	Naisia	Miehiä
Iso-Brit.	35	10	45	77,78%	22,22%
Bulgaria	45	6	51	88,24%	11,76%
Suomi	82	10	92	89,13%	10,87%
Ranska	35	10	45	77,78%	22,22%
Italia	34	8	42	80,95%	19,05%
Puola	104	20	124	83,87%	16,13%
yhteensä	335	64	399	83,96%	16,04%

Taulukko 2 Opiskelijoiden määrä ja sukupuolijakauma

Kuten taulukosta 3 ilmenee, opettajista suurin osa kuului ikäryhmiin 45-54 (33.33%), 35-44 (28.575%) ja 55-64 (22.22%). Isossa-Britanniassa suurin osa vastanneista kuului ensin mainittuun ikäryhmään (53.33%) ja Bulgariassakin sen osuus oli 50%; Italiassa ja Puolassa vastaajia oli eniten toisena mainitusta ikäryhmästä (66.67% ja 37.5%) kun taas Suomessa ja Ranskassa kolmantena mainittu ikäryhmä oli yleisin (41.67% molemmissa maissa). Lopuissa ikäryhmissä vastaajia oli huomattavasti vähemmän: 25-34 -vuotiaita 9.53%, yli 65-vuotiaita 4.76% ja 18-24-vuotiaita 1.59%. Viimeksi

mainittuun ikäryhmään kuuluvia opettajia oli ainoastaan Ranskassa, ja Puolassa oli prosentuaalisesti eniten yli 65-vuotiaita vastaajia.

Opettajat							
%							
Ikä	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
18 - 24	0,00%	0,00%	0,00%	8,33%	0,00%	0,00%	1,59%
25 - 34	13,33%	0,00%	8,33%	8,33%	0,00%	25,00%	9,53%
35 - 44	6,67%	30,00%	33,33%	25,00%	66,67%	37,50%	28,57%
45 - 54	53,33%	50,00%	16,67%	16,67%	33,33%	25,00%	33,33%
55 - 64	20,00%	10,00%	41,67%	41,67%	0,00%	0,00%	22,22%
> 65	6,67%	10,00%	0,00%	0,00%	0,00%	12,50%	4,76%

Taulukko 3 Opettajien ikäjakauma

Kuten odotettavissa oli, suuri enemmistö kyselyyn vastanneista opiskelijoista kuuluu 18-24-vuotiaiden (63.16%) tai 25-34-vuotiaiden (30.83%) ikäryhmiin. Bulgariassa näiden kahden ryhmän osuus oli 76.47% vastanneista, Italiassa 76.19%, Puolassa 74.19% ja Isossa-Britanniassa 53.33%. Suomen vastaajista suurin osa sijoittuu kuitenkin 25-34-vuotiaiden ryhmään (53,26%). Kiinnostava havainto on, että Suomessa ja Isossa-Britanniassa on suhteellisesti eniten yli 35-vuotiaita opiskelijoita: 20% ja 9.79%, ja vain Britanniassa kyselyyn vastasi opiskelijoita myös 55-64-vuotiaiden ikäryhmästä.

Opiskelijat							
%							
Ikä	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
< 17	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,38%	0,00%	0,25%
18 - 24	53,33%	76,47%	36,96%	68,89%	76,19%	74,19%	63,16%
25 - 34	26,67%	19,61%	53,26%	26,67%	21,43%	25,00%	30,83%
35 - 44	11,11%	3,92%	8,70%	0,00%	0,00%	0,81%	4,01%
45 - 54	4,44%	0,00%	1,09%	4,44%	0,00%	0,00%	1,25%
55 - 64	4,44%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,50%
> 65	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0%

Taulukko 4 Opiskelijoiden ikäjakauma

TULOKSET

Alla esitetään kyselytutkimusten tulokset kahdessa eri osassa: ensin nykytilanne ja sitten tulevaisuus. Ensimmäisessä osassa kartoitetaan nykytilanteeseen liittyvät näkemykset ja toinen osa keskittyy kääntämisen opettajien ja opiskelijoiden tulevaisuuden toiveisiin ja odotuksiin. Opettajien ja opiskelijoiden kysely oli osittain samanlainen, mutta sisälsi myös keskenään erilaisia kysymyksiä. Molemmille yhteisten kysymysten kohdalla tulokset esitellään rinnakkain, ja pelkästään toiselle ryhmälle osoitettujen kysymysten vastaukset analysoidaan erikseen.

NYKYTILANNE

Tulokset, jotka valaisevat kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksen kokonaiskuvaa kääntämisen maisteriopinnoissa, kattavat seuraavia asioita: käsitys kulttuurienvälisestä kompetenssista (sen merkitys, sen sisältö ja eri aihealueiden tärkeysjärjestys), kulttuurienvälisen kompetenssin opetus (kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksen sisältyminen opetukseen, opetuksen sisältämät kulttuurienvälisen kompetenssin aihealueet, erilaiset aktiviteetit ja arviointi).

Osa nykytilannetta valaisevista vastauksista analysoitiin tulevaisuuden odotuksista kertoviin vastauksiin peilaten. Näin voitiin tehdä kiinnostavia päätelmiä eroista tämänhetkisen tilanteen ja tulevaisuuden odotusten välillä.

KÄSITYS KULTTUURIENVÄLISESTÄ KOMPETENSSSISTA

Ensin arvioitiin sekä opettajien että opiskelijoiden käsitystä kulttuurienvälisestä kompetenssista. Tämän selvittämiseksi vastaajia pyydettiin määrittelemään, kuinka tärkeää kulttuurienvälisen kompetenssi kääntäjälle on, ja selittämään, kuinka he itse ymmärtävät termin 'kulttuurienvälisen kompetenssi'. Vastaajia pyydettiin myös määrittelemään, mitkä kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyvät asiat ovat heidän mielestään tärkeimpiä. Seuraavassa osiossa esitellään kyselyn alkuosan vastaukset ja pohditaan niiden merkitystä.

KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN MERKITYS

Kyselyn kolmannessa kysymyksessä vastaajia pyydettiin määrittelemään asteikolla 1-10 (1 ei lainkaan tärkeää, 10 ehdottoman tärkeää), kuinka tärkeää kulttuurienvälinen kompetenssi kääntäjälle heidän mielestään on. Kuten taulukosta 5 ilmenee, opettajista 57.22% piti kulttuurienvälistä kompetenssia ehdottoman tärkeänä, 15.69% hyvin tärkeänä ja 25.5% tärkeänä. Kukaan opettajista ei pidä sitä merkityksettömänä, vaikka ehkä yllättäen 13.34% pitää kulttuurienvälisen kompetenssin tärkeyttä melko vähäisenä tai vähäisenä. Merkillepantavaa on, että viimeksi mainittuja vastauksia saatiin ainoastaan Isosta-Britanniasta.

Kiinnostava tulos on myös se, että suuri osa Britanniassa (40%) ja Italiassa (50%) toimivista opettajista piti kulttuurienvälistä kompetenssia pelkästään tärkeänä. Ero muihin maihin verrattuna on huomattava, sillä muualla selvä enemmistö opettajista piti kulttuurienvälisen kompetenssin ehdottoman tärkeänä kääntäjille (Bulgariassa 90%, Suomessa 90%, Puolassa 90%, Ranskassa 66,67%).

Vastaus	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
10	20,00%	90,00%	75,00%	66,67%	16,67%	75,00%	57,22%
9	13,33%	10,00%	16,67%	8,33%	33,33%	12,50%	15,69%
8	40,00%	–	8,33%	16,67%	50,00%	12,50%	25,50%
7	13,33%	–	–	8,33%	–	–	10,83%
5	6,67%	–	–	–	–	–	6,67%
4	6,67%	–	–	–	–	–	6,67%

Taulukko 5 Kulttuurienvälisen kompetenssin tärkeys opettajien vastauksissa

Opiskelijat näyttävät olevan samoilla linjoilla opettajien kanssa. Kuten taulukko 6 osoittaa, opiskelijat pitävät kulttuurienvälistä kompetenssia yleisesti joko ehdottoman tärkeänä (47.87%), hyvin tärkeänä (24.10%) tai tärkeänä (17.45%). Opettajista poiketen opiskelijoiden vastauksissa kulttuurienvälinen kompetenssi nähtiin myös lähes merkityksettömänä, tosin vain 2.38 prosentissa vastauksista.

Vastaus	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
10	40,00%	49,02%	47,83%	31,11%	54,76%	64,52%	47,87%
9	24,44%	19,61%	29,35%	28,89%	28,57%	13,71%	24,10%
8	17,78%	15,69%	19,57%	24,44%	14,29%	12,90%	17,45%
7	11,11%	15,69%	3,26%	4,44%	–	8,06%	8,51%
6	2,22%	–	–	8,89%	–	0,81%	3,97%
5	4,44%	–	–	2,22%	–	–	3,33%
2	–	–	–	–	2,38%	–	2,38%

Taulukko 6 Kulttuurienvälisen kompetenssin tärkeys opiskelijoiden vastauksissa

KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN YMMÄRTÄMINEN

Opiskelijoita pyydettiin kuvailemaan omin sanoin, mitä he ymmärtävät kulttuurienvälisellä kompetenssilla. Kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyvien asioiden tärkeysjärjestystä määriteltiin avovastauksissa, minkä vuoksi ne olivat erilaisia eri maiden välillä. Seuraavaksi esitellään kunkin maan vastaajien keskeisimpinä pitämät asiat.

ISO-BRITANNIA

- yleinen maan kulttuurin tuntemus, esim. uskonto, politiikka, kulttuuri, arvot ja perinteet;
- tietoisuus lähde- ja kohdekulttuurien välisistä eroista ja erojen ymmärtäminen;
- kulttuurien välillä toimimisen tapojen ymmärtäminen;
- eri kulttuurien sanallisen ja sanattoman viestinnän ymmärtäminen;
- kyky reagoida eri kulttuurien viesteihin asianmukaisesti ja tehokkaasti;

BULGARIA

- kyky ymmärtää vieraan kulttuurin edustajan ajatusmaailmaa;
- kyky viestiä onnistuneesti muiden kulttuurien kanssa
- tieto jonkun tietyn maan tavoista ja tottumuksista
- yleinen kulttuuritietous, ei pelkästään kielitieto vaan laajempi kulttuuritieto, kansan ja valtion tuntemus
- kyky ymmärtää vierasta kulttuuria: ajatuksia, mielipiteitä, tunteuksia, toimintaa
- sekä lähde- että kohdekielisten termien tuntemus
- tietoisuus kulttuurien historian ja perinteiden eroista

SUOMI

- teoreettinen tieto omasta ja vieraasta kulttuurista ja niiden välisistä eroista;
- käytännön tieto omasta ja vieraasta kulttuurista ja niiden välisistä eroista;
- ymmärrys siitä, että kulttuurien välillä on eroja;
- kyky ottaa erot huomioon omassa toiminnassa ja kunnioittaa niitä;
- historian, käytöstapojen, tapojen, perinteiden, arkielämän ja toimintatapojen tuntemus, tietoisuus erilaisista ajatusmaailmoista;
- halu tutustua ennakkoluulottomasti kulttuurieroihin;
- vieraan kielen kieli- ja tekstikonventioiden tuntemus;

RANSKA

- kyky integroitua toiseen kulttuuriin ja sen normeihin ja sääntöihin;
- kyky hyväksyä ihmisten kulttuurista johtuva erilaisuus
- kyky sopeutua kulttuurieroihin vieraassa maassa
- kyky ymmärtää ja integroida eri kulttuureja sekä tyyllisesti että sisällöltään sopivan käännöksen laatimiseksi
- vieraan kielen ja kulttuurin tuntemus

ITALIA

- lähde- ja kohdekulttuurin tuntemus;
- kyky toimia muiden kulttuureiden kanssa;
- tietoisuus kulttuurieroista ja niiden tunteminen;
- kielellinen herkkyys;
- kyky sovittaa kohdeteksti kohdekulttuuriin;
- kyky tulkita lähdetekstiä lähdekulttuurin mukaisesti;
- joustavuus, avarakatseisuus, suvaitsevaisuus;
- tietoisuus siitä, että kulttuureiden välillä on eroja, joilla on käytännön vaikutuksia kulttuureiden väliseen viestintään;

PUOLA

- vieraan kulttuurin tuntemus(yhteiskunta ja politiikka, historia, kirjallisuus ja taide, perinteet, tavat, arvot, tabut, viestintäkäytänteet, kohteliaisuussäännöt, kulttuurin näkyminen arjessa, sosiaaliset ja kielelliset konventiot) ;
- ymmärrys, suvaitsevaisuus ja vuoropuhelu.

TÄRKEYSJÄRJESTYS

Opettajia pyydettiin nimeämään ne kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyvät asiat, jotka he kokevat erityisen tärkeiksi kääntäjien koulutuksessa. Seuraavaksi esitellään kunkin maan vastaajien keskeisimpinä pitämät asiat.

ISO-BRITANNIA

- yleinen kulttuuritietous (– esim. instituutiot, politiikka, ajankohtaiset asiat, uskonto, maantiede, taide);
- tietoisuus niistä lähdetekstin ja kohdetekstin maiden kulttuurieroista, jotka vaikuttavat käännösratkaisujen valintaan;
- erikoisalojen työkulttuurien ja niiden normien tuntemus – esim. terveydenhuolto, lain ja oikeuden ala, talouselämä;
- arvojärjestelmien tuntemus –esim. hierarkia, lojaalisuus, eikka;

- Diskurssipiirteiden tuntemus (tekstuaaliset normit ja konventiot) –esim. tyyli, rekisteri, virkepituus, suoruaa/epäsuoruus (kohteliaisuusteoria);

BULGARIA

- kulttuurienväliset suhteet (*savoir être*), sosiaalisten ryhmien ja käytänteiden tuntemus niin lähde- kuin kohdekulttuurissa (*savoirs*);
- tulkitsemis- ja vuorovaikutustaito (*savoir comprendre*);
- oppimis- ja kanssakäymistaito (*savoir apprendre/faire*);
- kriittinen kulttuuritietoisuus (*savoir s'engager*), johon kuuluu kyky arvioida sekä oman että vieraan kulttuurin näkökulmia, käytänteitä ja tuotteita;
- perinteet ja kulttuurikonteksti (oman ja vieraan kulttuurin);
- yhteiskunnallisten ja poliittisten tapahtumien ja prosessien tuntemus sekä omassa että vieraassa kulttuurissa (historia ja nykytilanne);
- asenteet pienemmissä kansalaisryhmissä sekä koko yhteiskunnassa;
- oman äidinkielen sekä kohdekielen tuottama "kulttuuritaakka";
- viestintämallit ja käytänteet sekä omassa että vieraassa kulttuurissa;

SUOMI

- lähde- ja kohdekielten kulttuurien tuntemus (historia, tavat, kulttuurin tuotteet, arvomaailma, kollektiivinen muisti, stereotypiat, perinteet, tabut, käyttäytymismallit, hallintojärjestelmä jne.);
- kulttuurierojen teorian tuntemus ja niiden vaikutus kääntämiseen ja viestintään;
- organisaatioiden ja instituutioiden tuntemus;
- vankka yleissivistävä koulutus;
- taito tunnistaa kulttuurisia diskursseja ja kyky laatia tekstejä eri kielillä ja eri kulttuureihin;

RANSKA

- maantuntemus (historia, maantiede, kulttuuri, kirjallisuus, teatteri, instituutiot, poliittinen päätöksenteko, lehdistö)
- taito yhdistää kaksi erilaista kulttuuria;
- eri maiden kulttuuristen, kielellisten, sosiaalisten ja historiallisten konventioiden/tapojen/arvojen tunnistaminen;
- konventioiden sopeuttaminen/lokalisointi/selittäminen kohdeyleisön/kohdemaan mukaan.
- kunkin maan piiloarvojen tunnistaminen:
 - ymmärrys siitä, ettei kaikissa maissa ole samanlaisia piiloarvoja
 - sen hyväksyminen, että oma ajattelutapamme voi olla erilainen kuin muiden

- taloudellisten, poliittisten ja yhteiskunnallisten tapahtumien seuraaminen piiloarvojen ymmärtämiseksi;

ITALIA

- lähde- ja kohdekuulttuurien tuntemus;
- yleistieto (kirjallisuus, maantiede, historia, perinteet, tavat, laki, koulutus- ja terveydenhuoltojärjestelmät, instituutiot);
- diskurssi- ja kulttuuripiirteiden tuntemus;
- kyky katsoa asioita vieraan kulttuurin näkökulmasta;

PUOLA

- yleinen kulttuurin tuntemus – esim. historia, kirjallisuus, elokuvat, massakulttuuri, arkielämä ja poliittiset alluusiot, mittayksiköt ja kielen idiomaattisuus ,
- diskurssi- ja kulttuuripiirteiden tuntemus (tekstuaaliset normit ja konventiot) –esim. tyyli, rekisteri, virkkeen pituus, suoruus/epäsuoruus (kohteliaisuusteoria) sekä sanaton viestintä;
- kohdekielen käyttäjien asenteiden ja ajattelutapojen tuntemus, kulttuuritietous, kulttuuri-identiteetin ja sen ilmenemismuotojen ymmärtäminen, tietoisuus kielen ja kulttuuristen ilmiöiden välisestä suhteesta mukaan lukien ”kääntymättömyys”;
- suvaitsevaisuus ja huomaavaisuus vieraita kulttuureita kohtaan.

KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN OPETUS

KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN SISÄLTYMINEN OPETUKSEEN

Hankkeen kannalta oli ensisijaisen tärkeää selvittää, missä määrin kulttuurienväläinen kompetenssi on osa kääntäjäkoulutusta. Sekä opettajilta että opiskelijoilta kysyttiin, tunnistavatko he kulttuurienvälisen kompetenssin olevan osa opetusohjelmaa. Kuten taulukosta 7 selviää, suuri enemmistö opettajista (87.5%) sanoo sisällyttävänsä kulttuurienväliseen kompetenssiin kuuluvia asioita opetukseensa. Bulgariassa ja Puolassa kaikki kyselyyn vastanneet opettajat totesivat, että kulttuurienväläinen kompetenssi on osa heidän opetustaan. Myös Ison-Britannian tilanne on huomion arvoinen, sillä siellä vain 66.67% opettajista sanoi sisällyttävänsä kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyviä aiheita kursseihinsa. Yhden opettajan kommentti oli erityisen kiinnostava:

Vastasin "ei" kysymykseen numero 4, koska kulttuurienvälisiä taitoja ei pysty opettelemaan. Ne saadaan passiivisesti, imetään kuin sieni.

	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
kyllä	66,67%	100%	91,67%	83,33%	83,33%	100%	87,50%
ei	33,33%	0,00%	8,33%	16,67%	16,67%	0%	12,50%

Taulukko 7 kulttuurienvälisen kompetenssin sisällyttäminen opetukseen

Opettajien kyselystä saadut tulokset ovat erityisen kiinnostavia, kun niitä verrataan opiskelijoiden kyselyn tuloksiin (ks. taulukko 8).

	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
kyllä	44,44%	33,33%	88,04%	80,00%	71,43%	66,94%	64,03%
ei	55,56%	66,67%	11,96%	20,00%	28,57%	33,06%	35,97%

Taulukko 7 Kulttuurienvälisen kompetenssin opetus maisteriopintojen aikana

Vaikka suurin osa opiskelijoista (64.03%) katsoo saaneensa kulttuurienvälisen kompetenssin opetusta maisteriopintojensa aikana, näin ajattelevien määrä on kuitenkin huomattavasti pienempi kuin opettajien keskuudessa. Ero on erityisen huomattava Bulgariassa, jossa peräti 66.67% opiskelijoista vastasi "ei". Puolassakin "ei"-vastauksia tuli 33.06%. Myös muissa maissa on opettajien ja opiskelijoiden vastauksissa eroa: Ranskassa 3.33%, Suomessa 3.36%, Italiassa 11.09% ja Isossa-Britanniassa 22.23%.

Taulukosta 9 selviää, että opiskelijat vahvistavat kulttuurienvälistä kompetenssiaan itsenäisesti. Keskimäärin 90.03% vastanneista sanoi tekevänsä niin. Kun opiskelijoita pyydettiin kuvailemaan, millä tavoin he niin tekevät, useimmat mainitsivat vieraskielisten tekstien lukemisen (sanomalehdet, kirjat, internet), matkustelun, kanssakäymisen vieraan kielen natiivipuhujien kanssa, radion kuuntelemisen, television katselun sekä elokuvissa, teatterissa ja konserteissa käymisen.

Mode	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
ei	6,67%	19,61%	5,43%	8,89%	9,52%	9,68%	9,97%
kyllä	93,33%	80,39%	94,57%	91,11%	90,48%	90,32%	90,03%

Taulukko 8 Kulttuurienvälisen kompetenssin omaehtoinen opiskelu

Kiinnostavaa on, että opiskelijat, jotka eivät katso saaneensa kulttuurienvälisen kompetenssin opetusta, näyttävät olevan myös haluttomampia vahvistamaan kulttuurienvälistä tietoisuuttaan omaehtoisesti. Tuloksista ei voi tehdä yleistyksiä, mutta Bulgariassa, jossa opiskelijat yleisimmin katsoivat kulttuurienvälisen kompetenssin puuttuvan maisteriopinnoista (66.67%), oli myös eniten sellaisia opiskelijoita, jotka eivät vahvista kompetenssiaan omaehtoisesti.

KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSI OPETUKSESSA

Useimmat opettajat sanoivat sisällyttävänsä opetukseensa niitä kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyviä asioita, joita he olivat jo aiemmin kyselyssä maininneet pitävänsä tärkeimpinä kääntäjille. Tämän perusteella opetukseen voidaan olettaa sisältyvän seuraavia asioita:

- lähde- ja kohdekulttuurin yleinen tuntemus,
- diskurssipiirteet,
- tietoisuus kulttuurierojen olemassaolosta ja niiden tunnistaminen
- erilaisten kulttuurien ymmärtäminen.

Alla esitellään maakohtaisesti muita kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyviä kysymyksiä, joita opetuksessa otetaan huomioon.

ISO-BRITANNIA

- kulttuurien vastaamattomuus;
- kulttuuritöyssyt;
- erityisalojen käännöskursseilla alakohtaiset tiukat rajoitteet

BULGARIA

- transkriptio, välimerkit ja oikeinkirjoitus;
- kaupallinen viestintä;

SUOMI

- kulttuurienvälisen kompetenssin yleinen teoria;

RANSKA

- eri kulttuurikoodien ja tapojen syvälinen tunteminen;
- Kielen variaation ymmärtäminen sekä lähde- että kohdekielessä
- tietoisuus erilaista suhtautumistavoista vieraisiin kulttuureihin;

ITALIA

- kulttuurierojen tiedostaminen;
- kyky toimia välittäjänä tilanteessa, jossa erilaiset näkymyserot voivat aiheuttaa ristiriitoja

PUOLA

- sanaton viestintä;
- tietoisuus (kulttuurisesta) monimuotoisuudesta ;
- tietoisuus erilaisista arvokäsityksistä ja arvojen ymmärtämisestä
- kulttuurieroista johtuvien aukkojen paikkaaminen asianmukaisilla käännösstrategioilla.

OPETUKSEN SIIJOITTAMINEN OPINTOIHIN

Hankeessa oli myös tärkeää selvittää, millä tavoin kulttuurienvälisen kompetenssin opetus on järjestetty kääntämisen maisteriopinnoissa. Sekä opettajilta että opiskelijoilta kysyttiin opetusmuodoista ja harjoitustehtävyyteistä (molemmat kysymykset olivat monivalintakysymyksiä; tämän vuoksi yhteissumma voi olla suurempi kuin 100%).

Opetusmuodosta suurin osa opettajista ja opiskelijoista näyttää olevan yhtä mieltä kaikissa maissa (ks. taulukot 10 ja 11). Yleisin opetustapa on sisällyttää kulttuurienvälisen kompetenssi osaksi

kääntämisen opetusta opettajan harkinnan mukaan. Erityisesti Suomen tilanteeseen kannattaa kiinnittää huomiota, sillä siellä kulttuurienvälisen kompetenssin opetus on vastausten määrän perusteella järjestetty systemaattisimmin joko erillisenä kulttuurienväliseen kompetenssiin keskittyvänä opintokokonaisuutena (50%) tai osana kääntämisen opetusta mutta kuitenkin opetussuunnitelman mukaisesti (50%).

Opetustapa	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
Erillinen kulttuurienvälisyyteen keskittyvä kokonaisuus	26,67%	10,00%	50,00%	25,00%	0,00%	37,50%	24,86%
Osa kääntämisen opetusta opettajan harkinnan mukaan	66,67%	70,00%	75,00%	75,00%	40,00%	87,50%	69,03%
Osa kääntämisen opetusta opetussuunnitelman kurssikuvausten mukaisesti	0,00%	10,00%	50,00%	33,33%	20,00%	0,00%	18,89%
Jokin muu	6,67%	30,00%	16,67%	16,67%	40,00%	12,50%	20,42%

Taulukko 9 Kuinka kulttuurienvälisiä kompetenssia opetetaan (opettajien vastaukset)

Opettajat myös mainitsivat varaavansa lyhyen ajan kulttuurienvälisen kompetenssin kysymyksille jokaisessa seminaarissa tai opettavansa perusasioita kulttuurienvälisistä eroista muiden opintosuuntien kurseilla. Opiskelijat puolestaan mainitsevat seuraavanlaisia opetustapoja: kulttuurienvälisen viestinnän kurssit, jonkin maan yhteiskuntaan ja kulttuuriin keskittyvät kurssit, kääntäjille suunnatut kielitieteen kurssit, kielikurssit, kulttuurienvälisen kompetenssin asioita useilla eri kurseilla, harjoittelut, asuminen vieraassa maassa ja kanssakäyminen vieraan kielen natiivipuhujien kanssa. Opiskelijat osallistuvat osalle mainitsemistaan kurseista Erasmus-vaihdon aikana tai omassa oppilaitoksessaan eri opettajien johdolla.

Opetustapa	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
Erillinen kulttuurienvälisyyteen keskittyvä kokonaisuus	52,17%	23,53%	50,63%	51,43%	3,23%	37,35%	36,39%
Osa kääntämisen opetusta opettajan harkinnan mukaan	21,74%	47,06%	70,89%	45,71%	61,29%	50,60%	49,55%
Osa kääntämisen opetusta opetussuunnitelman kurssikuvausten mukaisesti	17,39%	29,41%	29,11%	51,43%	22,58%	19,28%	28,20%
Jokin muu	8,70%	0,00%	13,92%	8,57%	16,13%	7,23%	9,09%

Taulukko 10 Kuinka kulttuurienvälisiä kompetenssia opetetaan (opiskelijoiden vastaukset)

Opetusmuodoista opettajat näyttävät selvästi suosivan työpajoja ja seminaareja. Luennot ovat opettajien keskuudessa vähemmän suosittuja.

opetusmuoto	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
luento	21,43%	30,00%	58,33%	0,00%	33,33%	12,50%	25,93%
seminaari	14,29%	80,00%	75,00%	16,67%	16,67%	25,00%	37,94%
työpaja	28,57%	30,00%	25,00%	41,67%	50,00%	62,50%	39,62%
Jokin muu	42,86%	20,00%	66,67%	50,00%	16,67%	37,50%	38,95%

Taulukko 11 Kulttuurienvälisen kompetenssin opetusmuoto (opettajien vastaukset)

Kiinnostava havainto on, että opiskelijat näyttävät antavan opetusmuodoista hyvin erilaisen kuvan kuin opettajat. Kaikkien kyselyyn osallistuneiden maiden opettajat tuntuivat olevan yhtä mieltä siitä, että luennot on vähiten käytetty opetusmuoto kulttuurienvälisen kompetenssin kysymyksissä. Vain 25.93% opettajista ilmoitti sen yhdeksi opetusmuodoksi. Opiskelijoiden vastausten mukaan se on kuitenkin yleisin opetusmuoto.

opetusmuoto	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
luento	52,17%	82,35%	92,50%	22,22%	62,50%	45,24%	59,50%
seminaari	21,74%	29,41%	20,00%	55,56%	25,00%	21,43%	28,86%
työpaja	17,39%	35,29%	26,25%	52,78%	40,63%	46,43%	36,46%
Jokin muu	8,70%	5,88%	13,75%	11,11%	15,63%	20,24%	12,55%

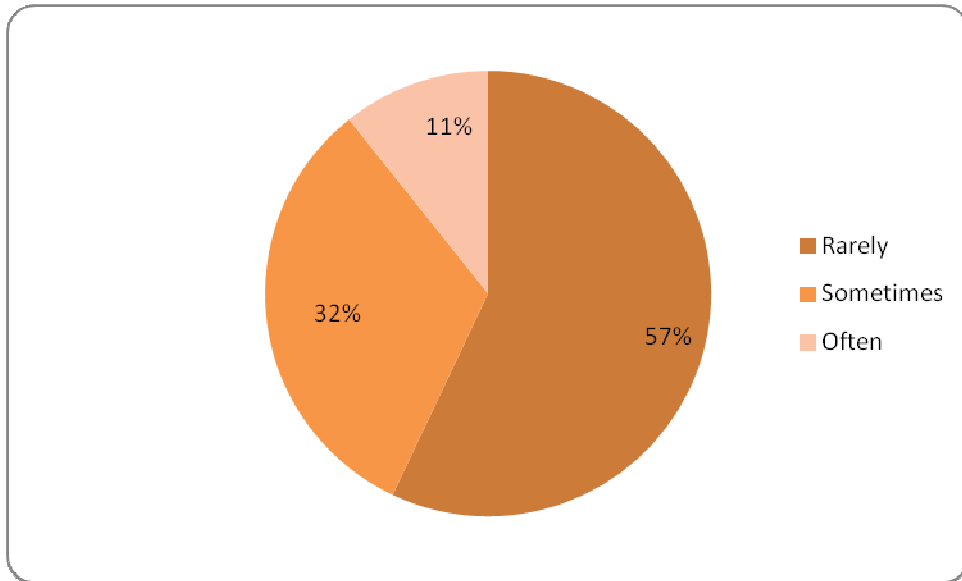
Taulukko 13 Kulttuurienvälisen kompetenssin opetusmuoto (opiskelijoiden vastaukset)

AKTIVITEETIT

AKTIVITEETTIENTEN JAKAUMA

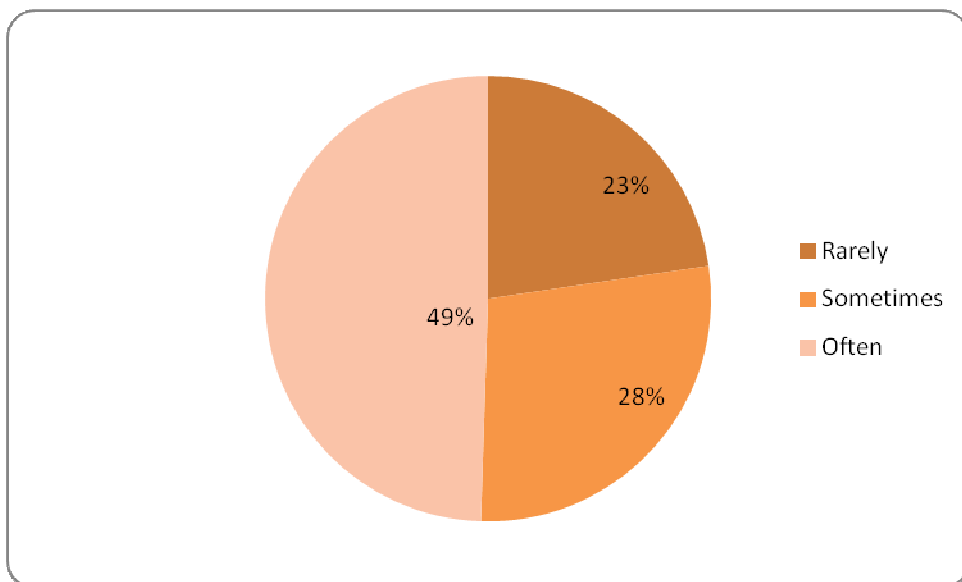
Koska yksi kyselytutkimuksen tavoitteista oli selvittää, millä tavoin kulttuurienvälisiä kompetenssia opetetaan, opettajilta kysyttiin, millaisia aktiviteetteja heidän opetukseensa sisältyy ja kuinka usein he niitä käyttävät. Aktiviteettivaihtoehtoiksi annettiin teorian läpikäyminen, käytännön ryhmätyöharjoitukset, tekstianalyysi ja kontrastiivinen analyysi, joista kunkin käyttöä pyydettiin arvioimaan asteikolla 1-3 (1 – käytän harvoin, 2- käytän joskus ja 3 – käytän usein).

Kuva 1 osoittaa, että opettajien mukaan teorian läpikäyminen on harvoin käytetty kulttuurienvälisen kompetenssin harjoittamistapa. 57% opettajista sanoi käyttävänsä sitä harvoin, 32% joskus ja 11% usein.

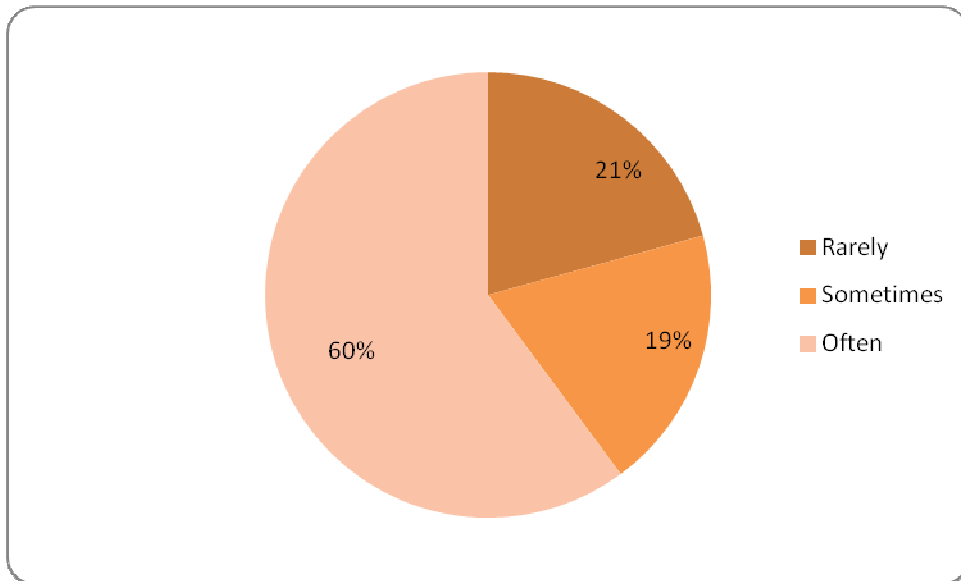
Kuva 1 Teorian läpikäyminen

Kuva 2 puolestaan osoittaa, että käytännön ryhmätöharjoitukset ovat kaikkien vastaajamaiden opettajien mieleen: 49% opettajista toteaa käyttävänsä tämäntyyppisiä harjoituksia usein, 28% joskus ja 23% harvoin.

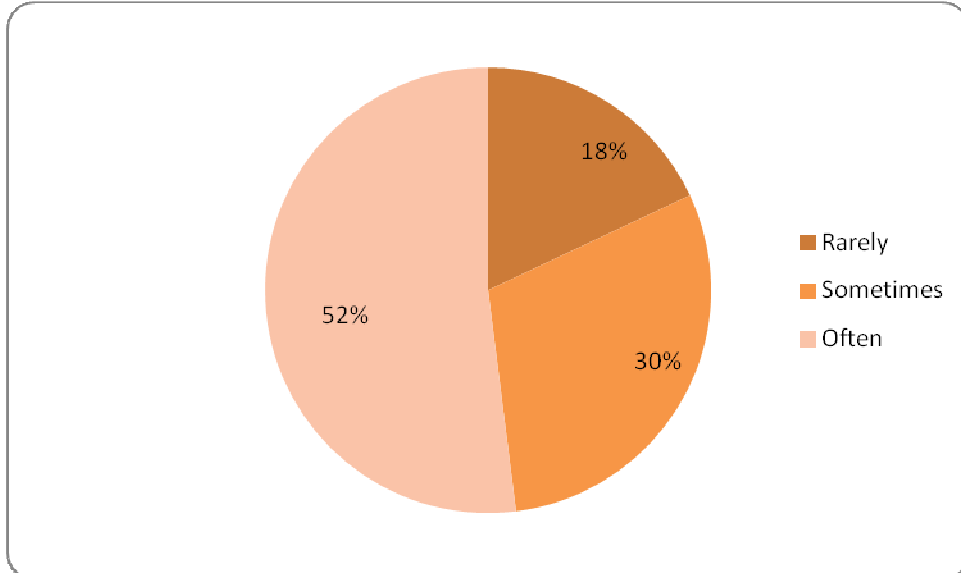
Kuva 2 Käytännön ryhmätöharjoitukset

Tekstianalyysi (ks. kuva 3) näyttää olevan suosituin aktiviteetti kaikissa maissa - jopa 60% opettajista käyttää sitä usein ja 19% joskus.

Kuva 3 Tekstianalyysi

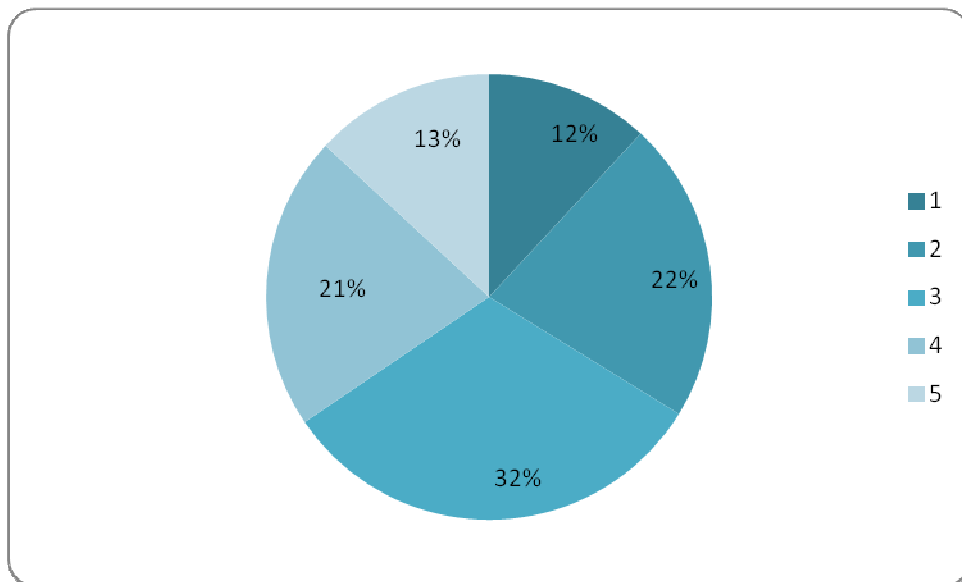
Kontrastiivinen analyysi (kuva 4) on opettajien vastausten mukaan toiseksi käytetyin harjoitustyyppi: 52% opettajista teettää sitä usein ja 30% joskus.

Kuva 3 Kontrastiivinen analyysi

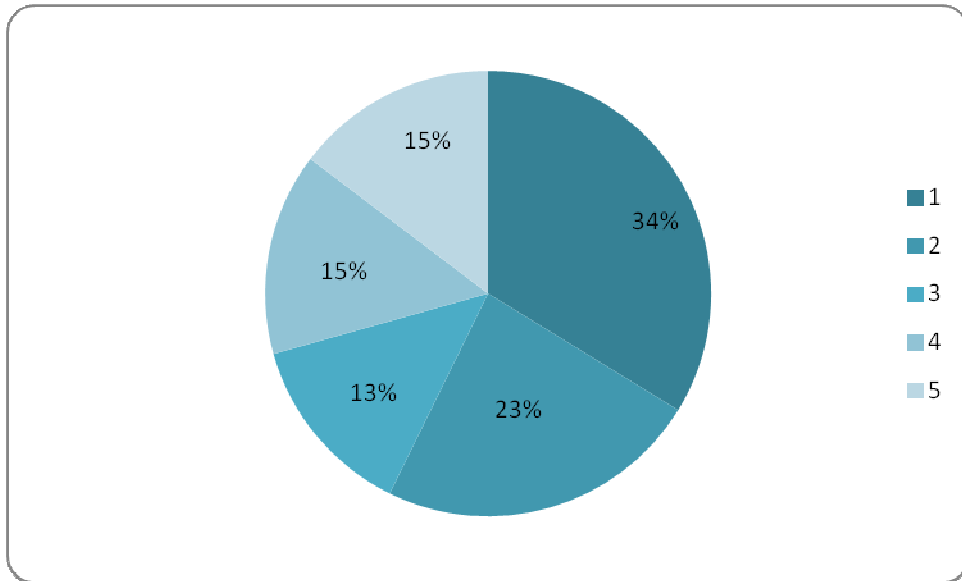
Opiskelijoita pyydettiin pisteyttämään opettajien käyttämät harjoitustyypit, jotta saataisiin selville, millaisia harjoituksia opiskelijat pitävät parhaimpina. Opiskelijoiden tuli siis pisteyttää neljä vaihtoehtoa - teorian läpikäyminen, käytännön ryhmätöharjoitukset, tekstianalyysi ja kontrastiivinen analyysi – asteikolla 1-5 sen mukaan, kuinka osallistavaksi he sen kokevat (1 – eniten osallistava, 5 – vähiten osallistava).

Kuten kuvasta 5 ilmenee, 34% opiskelijoista piti teorian esittelyä hyvin osallistavana tai osallistavana ja 34% ei lainkaan tai vain vähän osallistavana.

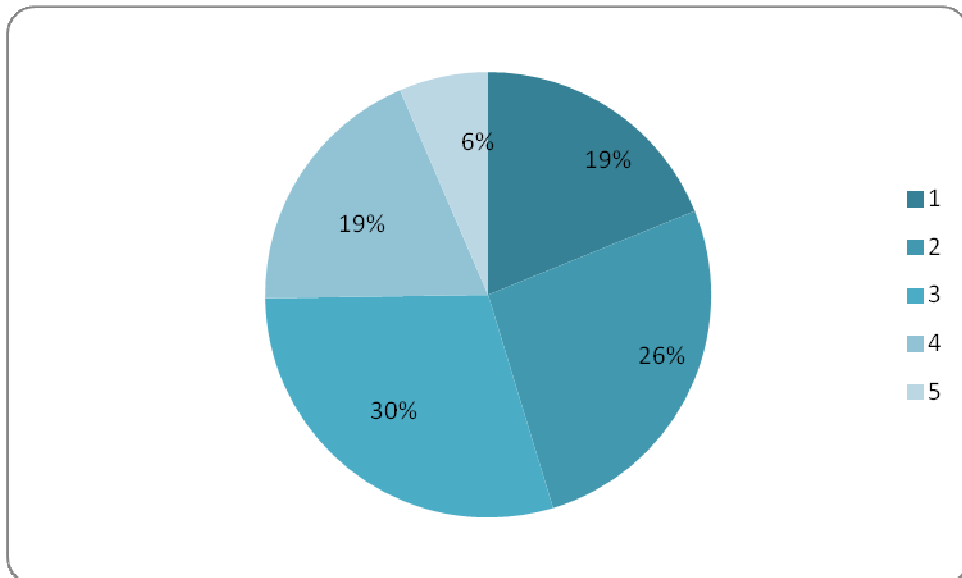
Kuva 5 Teorian läpikäyminen (opiskelijoiden osallistaminen)

Käytännön harjoitukset arvioitiin hyväksi. 58% (ks. kuva 6) opiskelijoista pitää käytännön harjoituksia joko hyvin osallistavana tai osallistavana. On kuitenkin huomattava, että 30% opiskelijoista koki ne vain vähän tai ei lainkaan osallistaviksi.

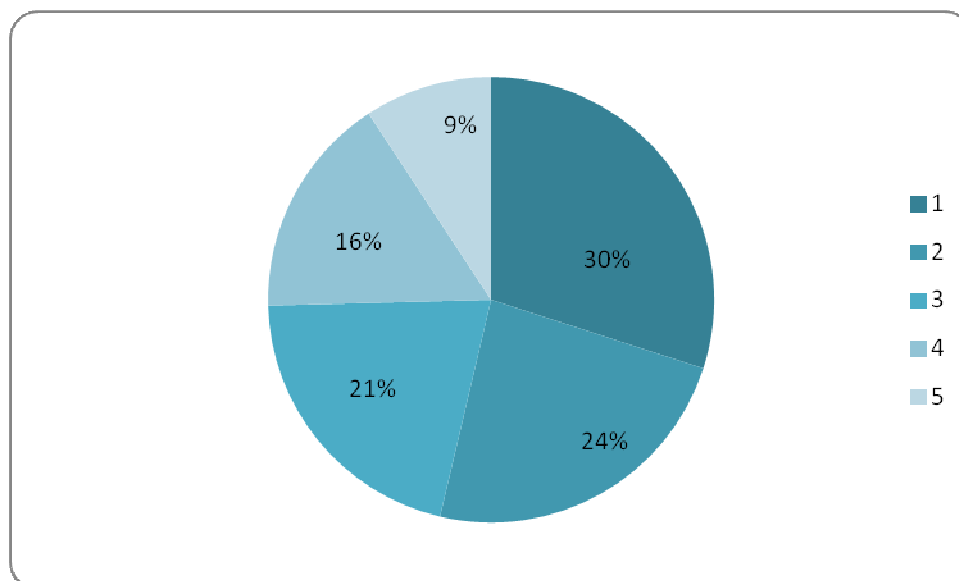
Kuva 6 Käytännön harjoitukset ryhmätyönä (opiskelijoiden osallistaminen)

Tekstianalyysi (kuva 7) vaikuttaa varsin suositulta harjoitukselta opiskelijoiden keskuudessa - jopa 45% heistä pitää sitä joko hyvin osallistavana tai osallistavana ja vain 25% vain vähän tai ei lainkaan osallistavana.

Kuva 4 Tekstianalyysi (opiskelijoiden osallistaminen)

Kontrastiivinen analyysi (ks. kuva 8) osoittautui suosituimmaksi harjoitustyyppiksi opiskelijoiden keskuudessa: 54% opiskelijoista piti sitä hyvin osallistavana tai osallistavana ja vain 25% vain vähän tai ei lainkaan osallistavana.

Kuva 5 Kontrastiivinen analyysi (opiskelijoiden osallistaminen)

ARVIOINTI

Tutkimuksessa kysyttiin myös kulttuurienvälisen kompetenssin arviointimenetelmistä. Opettajien vastausten mukaan (ks. taulukko 12), käytetyin arviointimenetelmä tällä hetkellä on arvioida kulttuurienvälisiä kompetenssia osana yleistä käännöslaadun arviointia. Tämän vaihtoehdon valitsi 85% kaikista vastaajista. Yllättäen kolmesta maasta tuli myös vastauksia, joiden mukaan kulttuurienvälisiä kompetenssia ei arvioida lainkaan: Isossa-Britanniassa 33,33% opettajista oli sitä mieltä ja sekä Suomessa että Ranskassa 8,33%.

Arviointimenetelmä	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
Erillisenä osa-alueena	13,33%	0,00%	25,00%	0,00%	0,00%	12,50%	8,47%
integroidusti (osana käännöksen laadun arviointia)	53,33%	90,00%	75,00%	91,67%	100,00%	100,00%	85,00%
Ei arvioida lainkaan	33,33%	0,00%	8,33%	8,33%	0,00%	0,00%	8,33%
Jotenkin muuten	0,00%	10,00%	16,67%	0,00%	0,00%	0,00%	4,45%

Taulukko 12 Kulttuurienvälisen kompetenssin arviointimenetelmät.

Tulos opettajien kyselystä on hyvin kiinnostava, kun sitä vertaa opiskelijoiden mielipiteeseen kysyttäessä, kuinka he toivoisivat kulttuurienvälisiä kompetenssia arvioitavan. Suurin osa heistä (66.6%) valitsi integroidun arvioinnin.

TULEVAISUUS

Raportin seuraavassa osiossa esitellään opettajien ja opiskelijoiden tulevaisuuden odotuksia kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksen suhteen kääntämisen maisteriopinnoissa. Odotukset liittyvät kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksen tarpeeseen, opetukseen yleensä (mitä kulttuurienvälisen kompetenssin kysymyksiä opetuksessa tulisi käsitellä, missä muodossa opetus tulisi järjestää ja millaisia aktiviteetteja ja materiaaleja käyttää) sekä kompetenssin arviointiin.

KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN OPETUKSEN TARVE

Kuten taulukosta 15 käy ilmi, suuri enemmistö kaikenmaalaisista opiskelijoista (76.52%) kokee tarvitsevansa enemmän kulttuurienvälisyysopetusta maisteriopintojensa aikana.

vastaus	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
Kyllä	57,78%	74,51%	75,00%	82,22%	85,71%	83,87%	76,52%
Ei	17,78%	0,00%	5,43%	4,44%	7,14%	8,06%	7,14%
Ei osaa sanoa	24,44%	25,49%	19,57%	13,33%	7,14%	8,06%	16,34%

Taulukko 13 Kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksen tarve (opiskelijat)

Lähes neljännes brittiläisistä ja bulgarialaisista ei osannut sanoa, haluaisivatko he lisää kulttuurienvälisyysopetusta ja 17.78% brittiopiskelijoista koki saavansa sitä riittävästi eikä kaivannut lisää.

OPETUKSEN SJOITTAMINEN OPINTOIHIN

Opettajilta kysyttiin, miten he mieluiten opettaisivat kulttuurienvälisiä asioita. Tulokset on koottu taulukkoon 16. Opettajista 19.03% valitsi kulttuurienvälisen kompetenssin opettamisen itsenäisenä kokonaisuutena ja 37.78% sisällyttäisi sen osaksi kääntämisen opetusta. Suurin osa (50.42%) haluaisi yhdistää kaksi edellä mainittua tapaa sillä perusteella, että systemaattinen lähestymistapa auttaisi

opiskelijaa ymmärtämään asiat laajemmin. Tähän päästäisiin yhdistämällä teoria käytännön käännoharjoituksiin. Opettajat olivat myös sitä mieltä, että perustieto pitäisi antaa omana kokonaisuutenaan, mutta muut kulttuuriin ja kulttuurienvälisyyteen liittyvät asiat liittyisivät kaikkeen opetukseen.

Opetuksen sijoittaminen	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
itsenäinen opintokokonaisuus	40,00%	20,00%	0,00%	16,67%	0,00%	37,50%	19,03%
Osana kääntämisen opetusta	26,67%	50,00%	33,33%	33,33%	33,33%	50,00%	37,78%
molemmat	40,00%	50,00%	66,67%	58,33%	50,00%	37,50%	50,42%

Taulukko 14 Toiveet opetuksen sijoittamisesta (opettajien vastaukset)

Nykytilanne tarjoaa kiinnostavan vertailukohtan tulevaisuuden odotuksille. Vaikka tällä hetkellä esimerkiksi Suomessa 50% opettajista opettaa kulttuurienvälisyyttä itsenäisenä opintojaksona, kukaan heistä ei koe, että sen tulisi olla ainoa tapa opettaa kulttuurienvälisyysasioita. Heidän mukaansa keskeisten käsitteiden tunteminen on toki tärkeää, mutta teorettinen tieto muuttuu tehokkaimmin oivalluiksi käytännön harjoitusten kautta.

Sitä vastoin Isossa-Britanniassa ja Bulgariassa opettajat haluaisivat lisätä kulttuurienvälisyysopetusta itsenäisinä opintokokonaisuuksina (Iso-Brit. 40% vs. 26.67% ja Bulgaria 20% vs. 10%), koska käännokursseilla siihen ei ole riittävästi aikaa.

Opetusmuodoista työpajamuotoisen opetuksen lisääminen on kaikenmaalaisten opettajien toiveissa (ks. taulukko 17). Tällä hetkellä työpajamuotoista opetusta on kyselyn mukaan 39.62%:lla vastaajista, mutta tulevaisuudessa jopa 70.83% haluaisi opetukseen työpajatyöskentelyä. Muilla opetusmuodoilla on kuitenkin myös vankka kannatus. Seminaari on mieluisa opetusmuoto 36.75%:lle opettajista ja luennon kannatus on 31.67%.

opetusmuoto	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
Luento	21,43%	40,00%	83,33%	0,00%	16,67%	28,57%	31,67%
Seminaari	42,86%	60,00%	66,67%	20,00%	16,67%	14,29%	36,75%
työpaja	50,00%	60,00%	41,67%	90,00%	83,33%	100,00%	70,83%
Jokin muu	7,14%	30,00%	25,00%	0,00%	0,00%	0,00%	10,36%

Taulukko 15 Opetusmuototoiveet (opettajien vastaukset)

KESKEISET KULTTUURIENVÄLISEEN KOMPETENSSIIN LIITTYVÄT ASIAT

Suuri enemmistö opettajista kaikissa kyselyyn osallistuneissa maissa sanoi haluavansa opettaa tulevaisuudessa samoja kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyviä asioita, joita he nytkin opettavat ja pitävät kääntäjille tärkeinä. Joitakin asioita haluttiin kuitenkin painottaa erityisesti:

- yleisen kulttuureiden tuntemus vertailun keinoin;
- kieleen liittyvät asiat, kielellinen variaatio;
- kulttuurikonteksti;
- kulttuurisidonnaisten ongelmien tunnistaminen ja luokittelu;
- tiedonhalu, uteliaisuus;
- strategiat kulttuurienvälisen sisällön käsittelyyn;
- erilaiset tekstilajit.

Monen opiskelijan vastaukset olivat samansuuntaisia, joskin hieman epämääräisemmin muotoiltuja kuin opettajien näkemykset. Yksi Ison-Britannian opiskelijavastaaja muun muassa mainitsi, että on tärkeää

ymmärtää kuinka muut kulttuurit toimivat ja osata verrata niitä omaan kulttuuriin

, mikä näyttäisi vastavan ensimmäistä kohtaa yllä olevassa luettelossa. Suomalainen opiskelija puolestaan toteaa, että on tärkeää

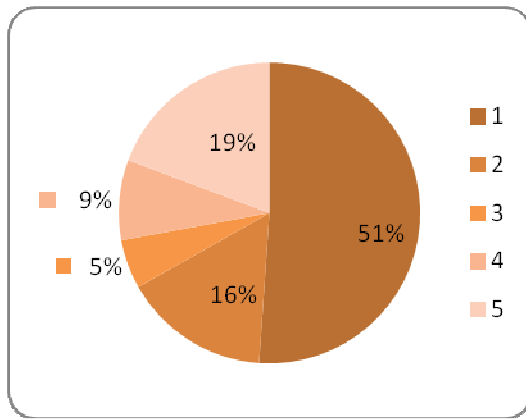
osoittaa halua tutustua kulttuurieroihin

mikä on hyvin lähellä opettajien mainitsemaa tiedonhalua ja uteliaisuutta.

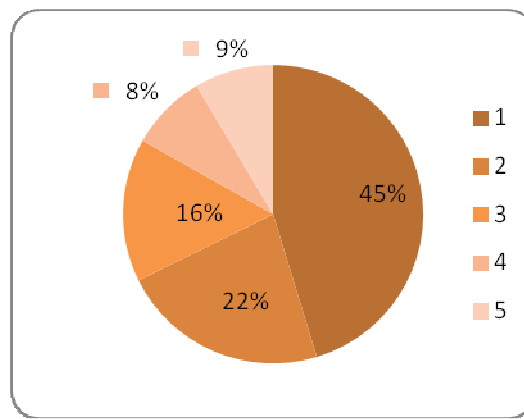
HARJOITUSTEHTÄVÄTYYPIT/AKTIVITEETTITYYPIT

Opettajilta kysyttiin myös, millaisia aktiviteetteja varten he toivoisivat saavansa uutta opetusmateriaalia. Opettajia pyydettiin laittamaan toivotut materiaalit tärkeysjärjestykseen (1 – erittäin tärkeä, 5 – vähiten tärkeä). Analyysissa kategoriat 1 ja 2 laskettiin tärkeiksi ja kategoriat 4 ja 5 melko merkityksettömiksi.

Kuten kuvista 9 ja 10 käy ilmi, 67% opettajista toivoisi saavansa uutta materiaalia käytännön ryhmätyöharjoituksiin ja kontrastiiviseen analyysiin.

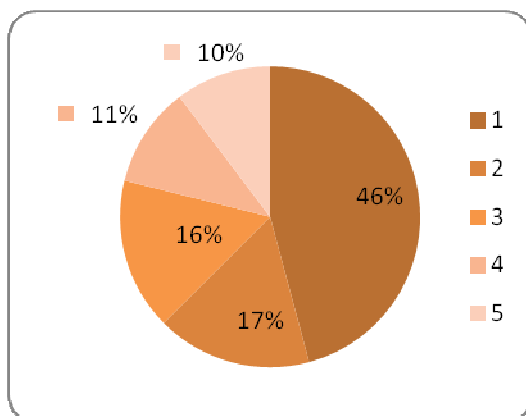

Kuva 6 Käytännön ryhmät

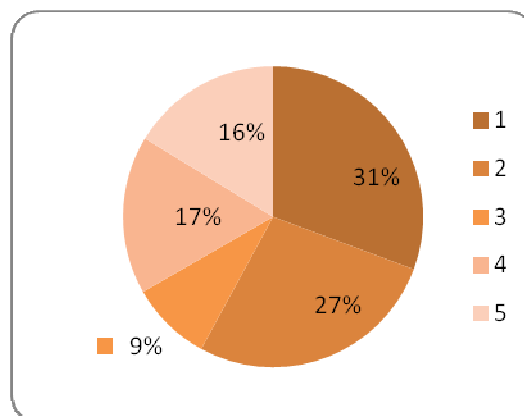

Kuva 10 Kontrastiivinen analyysi

Hieman pienempi osuus vastaajista, 63%, toivoisi uutta materiaalia tekstianalyysiharjoituksiin. Teoreettiseen opetukseen uutta materiaalia kaivattiin harvimmin, mutta kuitenkin 58% opettajista toivoi materiaalia myös sen tyyppiseen opetukseen.

Kuva 7 Tekstianalyysi

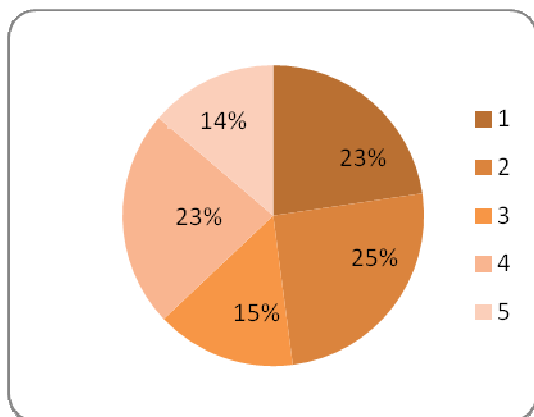

Kuva 12 Teoreettinen opetus

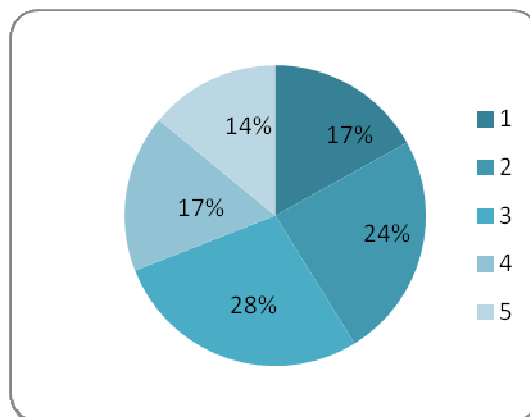
MATERIAALI

Sekä opettajilta että opiskelijoilta kysyttiin, millaista materiaalia he toivoisivat lisää kulttuurinvälisen kompetenssin opetukseen. Erityyppiset materiaalit pyydettiin asettamaan tärkeysjärjestykseen asteikolla 1-5 (1 erittäin tärkeä, 5 vähiten tärkeä).

Alla olevasta kuvasta 13 näkyy, että 48% opettajista pitää kaunokirjallisia tekstejä tärkeänä opetusmateriaalina. 41% opiskelijoista on samaa mieltä. Kiinnostava havainto on, että hieman suurempi osa opettajista (37%) kuin opiskelijoista (31%) haluaisi vähentää kaunokirjallista materiaalia kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksessa.

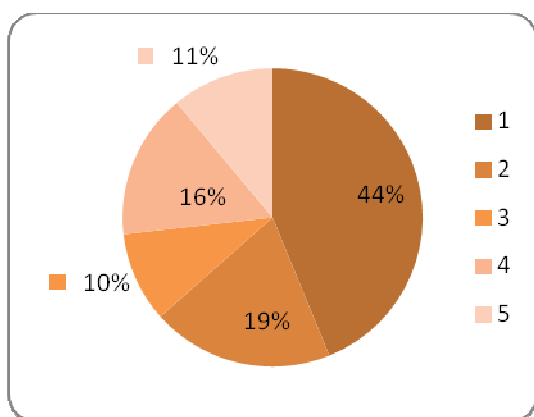

Kuva 8 Kaunokirjalliset tekstit (opettajat)

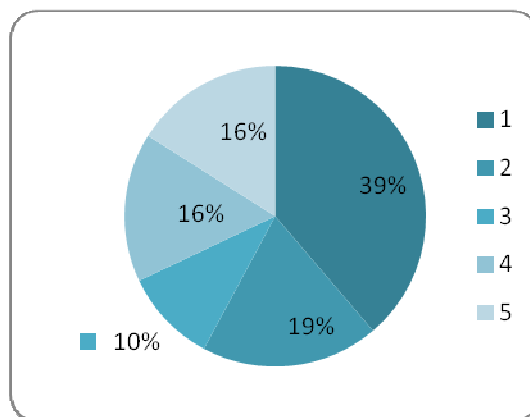

Kuva 9 Kaunokirjalliset tekstit (opiskelijat)

65% opettajista ja 58% opiskelijoista haluaisi lisää sanomalehtimateriaalia kulttuurienvälisen kompetenssin opetukseen. Ehkä hieman yllättäen useampi opiskelija (32%) kuin opettaja (27%) otti kielteisen kannan sanomalehtien käyttöön.

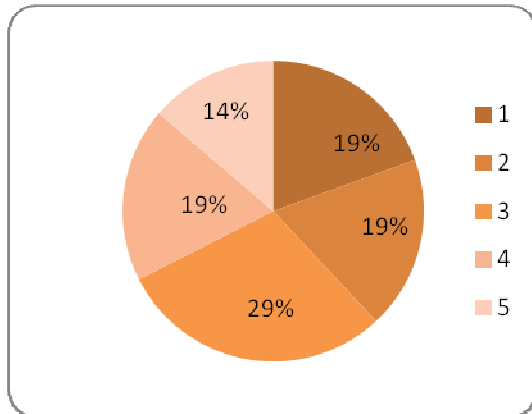

Kuva 10 Sanomalehtiartikkelit (opettajat)

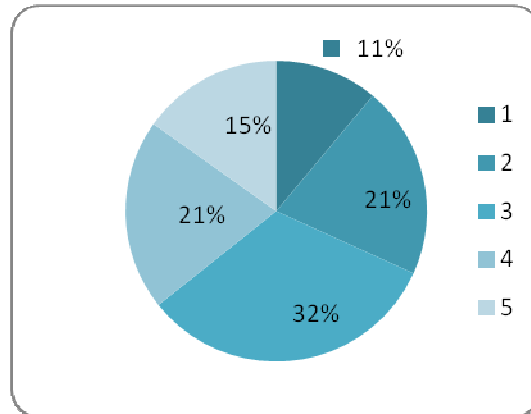

Kuva 11 Sanomalehtiartikkelit (opiskelijat)

Teknisten käyttöohjeiden kohdalla tulokset ovat samansuuntaisia. Opettajista 38% haluaisi käyttää niitä materiaalina ja suhteellisesti pienempi määrä opiskelijoista, 32%, suhtautuu niihin suopeasti. Sen sijaan useampi opiskelija (36%) kuin opettaja (33%) toivoo niiden vähenevän opetuskäytöstä.

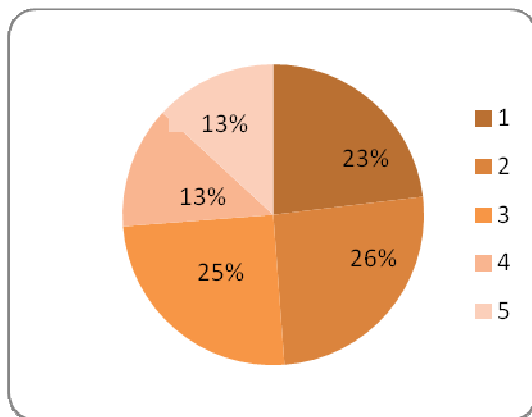

Kuva 12 Tekniset käyttöohjeet (opettajat)

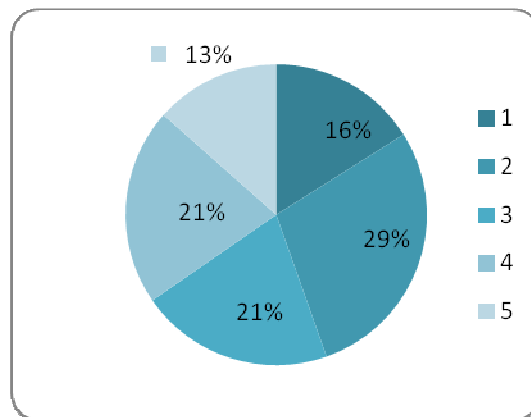

Kuva 13 Tekniset käyttöohjeet (opiskelijat)

Mainosten käyttö opetusmateriaalina näyttäisi saavan suunnilleen yhtä paljon kannatusta sekä opettajien (49%)että opiskelijoiden keskuudessa (45%). Kuitenkin useampi opiskelija (33%) kuin opettaja (26%) ei suosisi mainoksia opetuskäytössä.

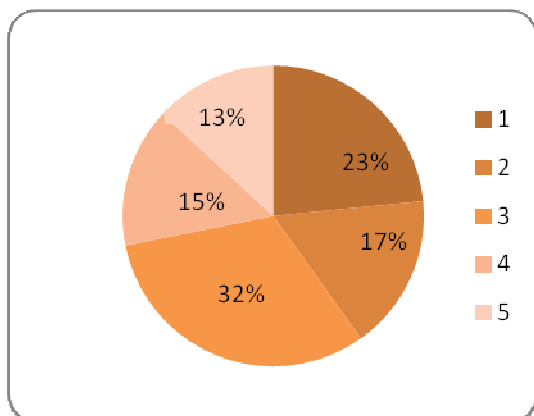

Kuva 14 Mainokset (opettajat)

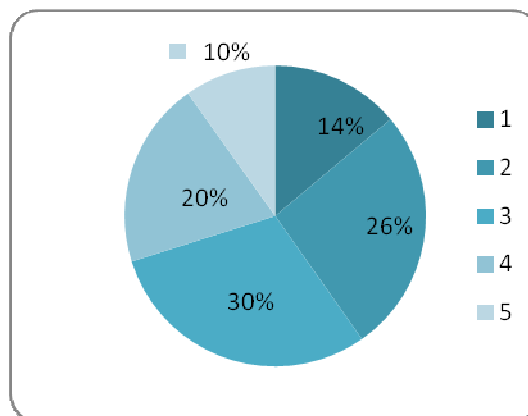

Kuva 20 Mainokset (opiskelijat)

Matkailutekstien käyttöön opettajat ja opiskelijat suhtautuvat melkein samalla tavoin. Molemmista ryhmistä noin 40% toivoisi matkailutekstejä käytettävän kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksessa. Myös niihin kielteisesti suhtautuvien osuus on samankaltainen molemmissa ryhmissä: opettajista 28% ja opiskelijoista 30%.

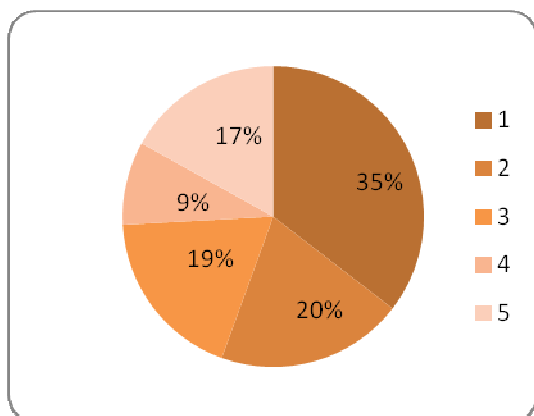

Kuva 21 Matkailutekstit (opettajat)

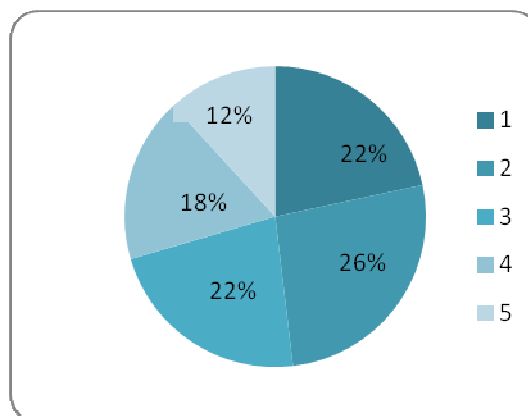

Kuva 15 Matkailutekstit (opiskelijat)

Verkkosivujen käyttöön suhtaudutaan hieman eri tavoin ryhmien kesken. Opettajista 55% ja opiskelijoista 48% haluaisi käyttää niitä kulttuurienvälisen kompetenssin opetusmateriaalina. Myös suurempi osuus opiskelijoista (30%) kuin opettajista (26%) oli haluttomia tällaisen materiaalin käyttöön.

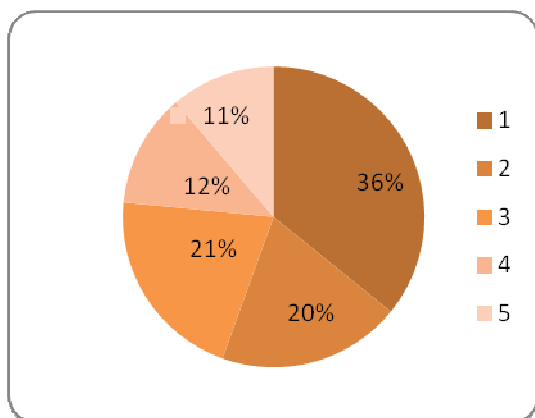

Kuva 16 Verkkosivut (opettajat)

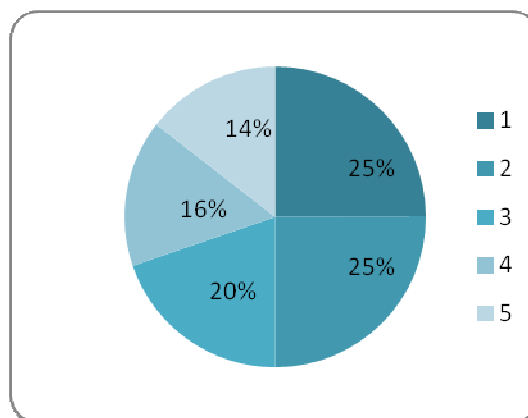

Kuva 17 Verkkosivut (opiskelijat)

Myös multimediatekstit näyttävät olevan hieman suosituimpia opettajien (56%) kuin opiskelijoiden (50%) keskuudessa. Myös suurempi osuus opiskelijoista (30%) kuin opettajista (23%) ilmoittaa, ettei haluaisi niitä käytettävän lainkaan.

Kuva 18 MultimEDIATEKSTIT (opettajat)

Kuva 19 MultimEDIATEKSTIT (opiskelijat)

Avovastauksissa opettajat mainitsivat vielä kahden tyyppisiä aktiviteetteja, joita he mahdollisesti haluaisivat käyttää: simuloituja tilanneharjoituksia ja roolipelejä.

ARVIOINTI

Koska arvioinnilla on koulutuksessa keskeinen osa, sekä opettajilta että opiskelijoilta kysyttiin, kuinka he haluaisivat kulttuurienvälistä kompetenssia arvioitavan tulevaisuudessa. Kuten taulukko 18 osoittaa, suuri enemmistö opettajista (89.86%) kannattaa integroitua arviointia osana käännoksen laatua, 14.86% haluaisi arvioida kulttuurienvälistä kompetenssia erikseen ja vain 2.22% on sitä mieltä, ettei sitä pitäisi arvioida lainkaan.

Arviointimenetelmä	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
Omana kokonaisuutenaan	33,33%	10,00%	25,00%	8,33%	0,00%	12,50%	14,86%
integroidusti (osana käännoksen laadun arviointia)	60,00%	100,00%	100,00%	91,67%	100,00%	87,50%	89,86%
Ei arvioida lainkaan	13,33%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,22%
Jokin muu	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

Table 16 Desired mode of assessment (teachers)

Suurin osa opiskelijoista (ks. taulukko 19) kannattaa myös integroitua arviointia. Suuri osuus opiskelijoista (26.78%) valitsi kuitenkin kulttuurienvälisen kompetenssin arvioinnin omana kokonaisuutenaan. Näin varsinkin Ranskassa (40%), Isossa-Britanniassa (31.11%) ja Bulgariassa (29.41%). Erään opiskelijan sanoin:

Mielestäni pitäisi olla erillinen kurssi historian, kulttuurin ja kirjallisuuden tunteiden arvioimiseksi. Kuitenkin myös käänöstunnilla käännöksiä ruodittaessa kulttuurienvälisen kompetenssin arvioiminen on väistämätöntä ja tarpeellista, ainakin joskus.

Arviointimenetelmä	Iso-Brit.	Bulgaria	Suomi	Ranska	Italia	Puola	Keskiarvo
Omana kokonaisuutenaan	31,11%	29,41%	18,48%	40,00%	16,67%	25,00%	26,78%
integroidusti (osana käännöksen laadun arviointia)	66,67%	70,59%	76,09%	48,89%	83,33%	54,03%	66,60%
Ei arvioida lainkaan	11,11%	3,92%	10,87%	8,89%	2,38%	19,35%	9,42%
Jokin muu	4,44%	0,00%	1,09%	13,33%	2,38%	2,42%	3,94%

opiskelijat, jotka valitsivat jonkin toisen arviointimenetelmän, painottivat että heidän mielestään kulttuurienvälisen kompetenssin arvioiminen on vaikeaa ja ehdottavat arviointimenetelmiksi ryhmäesitelmiä, keskusteluja (simuloituja kulttuurienvälisen viestinnän tilanteita) ja käännöksiä. Opiskelijoiden sanoin:

Minusta näitä kompetensseja on vaikea arvioida. Ehkä suullisten esitelmien tai ryhmätöiden perusteella?

Kyseessä on niin laaja asia että on vaikea kuvitella, miten sitä arvioidaan, koska yhtäältä kyseessä on faktatieto ja toisaalta tarvitaan taitoa kriittiseen ajatteluun ja faktojen toisiinsa yhdistämiseen.

LOPPUPÄÄTELMÄT

KULTTUURIENVÄLISYYS OSANA KÄÄNTÄMISEN OPINTOJA

Opettajien kyselyvastauksista voi päätellä, että opettajat pitävät kulttuurienvälisen kompetenssin vahvistamista tärkeänä osana kääntämisen opintoja. Opiskelijat eivät kuitenkaan tunnu aina täysin

tiedostavan, että heille opetetaan kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyviä asioita. Näkemys ero voi selittyä joko sillä, että opettajat yliarvioivat pyrkimyksiään tai sillä, että opiskelijat aliarvioivat opetusta; toisin sanoen eivät miellä opetukseen sisältyvien harjoitusten liittyvän kulttuurienvälisyyteen.

Kaikkiin kyselyyn osallistuneiden maiden opiskelijat tuntevat olevan sitä mieltä, että kulttuurienvälisyyteen liittyvää opetusta pitäisi olla enemmän. Isossa-Britanniassa tarvetta tunnettiin vähiten, mutta sielläkin 57.78% opiskelijoista ilmoitti kaipaavansa lisää opetusta aiheesta. Monissa maissa kulttuurienvälisyyden opetuksen lisäämisen puolesta liputti 75 – 85 prosenttia opiskelijoista. Tulos saattaa tietenkin kertoa siitä, että brittiopiskelijat saavat jo nyt kylliksi kulttuurienvälisyysopetusta, mutta toisaalta myös siitä, etteivät brittiopettajat ja opiskelijat vielä tiedosta kulttuurienvälisen kompetenssin tärkeyttä. Viimeksi mainitun päätelmän puolesta puhuu mm. se, että 24.44% brittiopiskelijoista ei osannut sanoa, tarvitseeko isää kulttuurienvälisyyteen liittyvää opetusta. Bulgariassa tilanne oli hyvin samankaltainen (25.49% opiskelijoista). Näissä kahdessa maassa oli myös suurin osuus niitä opiskelijoita, jotka sanoivat, ettei heidän koulutuksensa sisällä kulttuurienvälistä kompetenssia vahvistavia asioita (Isossa-Britanniassa 55.6% ja Bulgariassa 66.67%). Näiden esimerkkien valossa voitaneen sanoa, että opetuksen saaminen kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyvissä asioissa vaikuttaa siihen, missä määrin sen tärkeydestä ollaan tietoisia.

Kiinnostava havainto oli myös se, että opiskelijat kokivat saaneensa selkeimmin kulttuurienvälisyyteen liittyvää opetusta muilla kuin käännöskursseilla (esim. kääntäjille suunnatuilla kielitieteen kursseilla, kielikursseilla, kulttuurienvälisen viestinnän kursseilla). Opiskelijan näkökulmasta näyttää siis siltä, etteivät opettajat ole aina tietoisia siitä, millaisia asioita opiskelijoille opetetaan muilla kursseilla. Kulttuurienvälisen kompetenssin kirjaaminen järjestelmällisesti osaksi kääntämisen maisteriopintojen opetussuunnitelmaa saattaisi korjata epäkohdan.

Tutkimustuloksista voisi myös päätellä, että selvä enemmistö opettajista ja opiskelijoista on yhtä mieltä kulttuurienvälisen kompetenssin tärkeydestä kääntäjän ammatissa. Yksi havainto on kenties syytä nostaa esiin: useimmissa maissa opettajat pitivät opiskelijoita useammin kulttuurienvälistä kompetenssia 'ehdottoman tärkeänä' kääntäjille. Isossa-Britanniassa ja Italiassa tilanne oli kuitenkin päinvastainen, mikä saattaisi tarkoittaa, että noissa maissa opettajien tietoisuutta kulttuurienvälisen kompetenssin merkityksestä pitäisi vahvistaa.

YLEINEN KÄSITYS 'KULTTUURIENVÄLISESTÄ KOMPETENSISTA'

Yleisesti ottaen opiskelijat painottivat, että kulttuurienväliseen kompetenssiin kuuluu *sekä* kielitaito *että* vieraan kulttuurin tuntemus. Näiden lisäksi Isossa-Britanniassa opiskelijat korostivat myös taitoa viestiä tehokkaasti vieraalla kielellä. Bulgariassa ja Suomessa tärkeimpinä pidettiin vieraiden kulttuureiden tuntemusta sekä ymmärrystä ja suvaitsevaisuutta. Ranskalaiset opiskelijat puolestaan näyttivät pitävän tärkeimpänä vieraan kulttuurin hyväksymistä sekä sopeutumiskykyä ja kulttuuriin integroitumista. Italialaiset tähdensivät kulttuurierojen ymmärtämisen tärkeyttä ja tehokasta kanssakäymisen taitoa vieraiden kulttuureiden kanssa. Puolassa kulttuurienvälinen kompetenssi ymmärrettiin enimmäkseen laajana vieraan kulttuurin tuntemisena.

Kyselyyn vastanneiden opiskelijoiden käsitys kulttuurienvälisestä kompetenssista voidaan tiivistää seuraavasti:

- laaja lähde- ja kohdekulttuurin tuntemus;
- taito havaita vieraan kulttuurin piirteitä ja tieto siitä, kuinka niiden suhteen toimitaan;
- taito integroitua kulttuureihin;
- taito viestiä vieraiden kulttuureiden kanssa;
- kulttuurienvälisen kanssakäymisen ymmärtäminen;
- suvaitsevaisuus, ymmärrys ja uteliaisuus vieraita kulttuureita kohtaan.

Opettajien ja opiskelijoiden käsityksissä ei ollut merkittävää eroa. Tämän voisi olettaa heijastuvan myös molempien ryhmien näkemyksiin siitä, millaisia kulttuurienvälisiä taitoja akääntäjä työssään tarvitsee.

KÄÄNTÄJIEN TARVITSEMA KULTTUURIENVÄLINEN KOMPETENSSI

Isossa-Britanniassa tunnutaan painotettavan lähde- ja kohdekulttuurin tuntemisen merkitystä pikemmin kuin tiedostamisen, taitojen ja strategioiden. Bulgariassa korostettiin vieraiden kulttuureiden, kielten perinteiden ja tapojen tuntemusta sekä taitoa viestiä vierasmaalaisten kanssa. Suomessa erityisesti opettajat painottivat kykyä tunnistaa, ymmärtää ja arvostaa monia eri kulttuureita. Ranskassa tärkeimmäksi asiaksi nousi kulttuurisen, historiallisen ja implisiittisen tiedon hallinta. Italiassa erityisesti opettajat korostivat kulttuurienvälisen vertailun merkitystä kulttuurienvälisen kompetenssin vahvistamisessa. Puolassa puolestaan opettajat pitivät tärkeänä laajaa lähde- ja kohdekulttuurin tuntemusta (historia, maantiede, ajankohtaiset asiat jne.) ja

painottivat myös herkkyyttä, avarakatseisuutta ja suvaitsevuutta kulttuurierojen ymmärtämiseksi. Tiedot, taidot ja asenteet siis painoutuivat eri tavalla eri maissa, joskin näkemyksissä oli paljon yhteisiä piirteitä.

Kyselyyn vastanneiden opettajien näkemys siitä, millaista nimenomaan kääntäjien tarvitsema kulttuurienvälisen kompetenssi on, voidaan tiivistää seuraavasti:

- taito tunnistaa vieraan kulttuurin erityispiirteitä;
- laaja lähde- ja kohdekulttuurin tuntemus (historia, kirjallisuus, elokuvat, perinteet, taloudellinen, poliittinen ja yhteiskunnallinen nykytilanne, tabut, normit, konventiot, mentaliteetti jne.);
- kulttuurierojen hyväksyminen;
- teoreettinen tieto kulttuurieroista ja niiden vaikutus kääntämiseen ja viestintään;
- diskurssi- ja kulttuuripiirteiden tuntemus;
- taito sopeuttaa tai lokalisoida vieraan kulttuurin elementtejä kohdeyleisölle;

Opettajien vastausten perusteella he pitävät tärkeänä juuri niitä kulttuurienvälisen kompetenssin asioita, joita omassa opetuksessaan ottavat esille. Mikäli vastaukset heijastavat todellisuutta, opettajien sitoutumisessa kulttuurienvälisen kompetenssin opettamiseen osana kääntämisen opetusta ei liene ongelmia. On kuitenkin huomattava, että jotkut opettajat sanoivat opettavansa kulttuurienvälisyysasioita vain pintaa raapaisten pikemmin kuin suunnitelmallisesti tai määrätietoisesti, minkä vuoksi kannattaa tarkastella, millä tavoin kulttuurienvälisen kompetenssin opetus on tällä hetkellä järjestetty kääntämisen maisteriopinnoissa.

OPETUKSEN SIJOITTUMINEN OPINTOIHIN JA OPETUSMUOTO

Kyselytutkimuksen perusteella kaikissa vastaajamaissa kulttuurienväliseen kompetenssiin liittyviä asioita opetetaan pääasiassa käännöskursseilla opettajan harkinnan mukaan. Kulttuurienvälisen kompetenssin sisältyminen kääntämisen opintoihin riippuu siis yksinomaan opettajan tiedostavuudesta, halusta ja taidoista. Voidaan kuitenkin todeta, että kulttuurienvälisen kompetenssin järjestelmällinen, opetussuunnitelman mukainen opetus (joko erillisenä opetuskokonaisuutena tai osana kääntämisen opetusta) vaikuttaa siihen, missä määrin opiskelijat tiedostavat saaneensa kulttuurienvälisyyteen liittyvää opetusta ja ymmärtävät sen merkityksen: Suomessa kulttuurienvälisen kompetenssin opetus kääntäjille on järjestelmällisintä ja

suunnitelmallisinta ja siellä on myös suurin osuus sellaisia opiskelijoita, jotka tiedostavat saaneensa nimenomaan kulttuurienvälisyyteen liittyvää opetusta opintojensa aikana. Tämä näyttää viittaavan ainakin siihen, että kulttuurienvälisen kompetenssin vahvistamiseen liittyvät sisällöt olisi kannattavaa kirjoittaa näkyviin yksittäisiin kurssikuvauksiin. Siksi opetussuunnitelman sisältö on hyvin tärkeä.

Opetusmuodolla on myös vaikutuksensa. Sekä opettajien että opiskelijoiden vastausten perusteella yleisin tapa opettaa kulttuurienvälisyyteen liittyviä asioita on luento-opetus (42,72%) ja toiseksi yleisin työpajaopetus (38,04%). Opetusmuotoon liittyen opettajien ja opiskelijoiden vastauksissa oli tosin havaittavissa kiinnostava eroavaisuus: opettajat tuntuivat olevan sitä mieltä, että luento on vähiten käytetty opetusmuoto, kun taas opiskelijoiden näkemyksen mukaan se on yleisin. Tämä havainto yhdessä sen kanssa, että enemmistö opettajista haluaisi lisätä työpajoja omaan opetukseensa, näyttäisi viittaavan siihen, että opettajia pitäisi opastaa käytännön työpajaopetuksen suunnitteluun ja toteuttamiseen ja varoittaa kompastuskivistä, joiden myötä työpajaopetus muuttuu luennoksi.

On myös syytä mainita, että suurin osa opettajista suosii työpajaopetusta kulttuurienvälisen kompetenssin opetusmuotona, mutta he soisivat, että työpajoja edeltäisi teoreettinen johdanto aiheeseen.

ERILAISET AKTIVITEETIT JA MATERIAALIT

Kaikkien kyselyyn osallistuneiden maiden opettajien vastausten perusteella käytetyimmät harjoitukset kulttuurienvälisen kompetenssin vahvistamiseksi ovat: tekstianalyysi (60%), kontrastiivinen analyysi (52%) ja käytännön ryhmätyöharjoitukset (49%). Vain 11% opettajista keskittyy pääsääntöisesti teorioiden läpikäymiseen.

Käytännön ryhmätyöharjoitukset koetaan parhaiten osallistaviksi: 57% opiskelijoista pitää niitä joko hyvin osallistavina tai osallistavina ja vain 15% ei koe niitä osallistavina. Kontrastiivista analyysia pidetään lähestulkoon yhtä hyvänä: 54% opiskelijoista näkee harjoitusmuodon hyvin osallistavana tai osallistavana ja vain 25% vähemmän hyödyllisenä. Kolmanneksi osallistavin harjoitus on opiskelijoiden mielestä tekstianalyysi, jota 45% opiskelijoista pitää hyvin osallistavana tai osallistavana ja 25% vähemmän hyödyllisenä. Teorian läpikäymiseen suhtautuu suopeasti 33% prosenttia opiskelijoista ja negatiivisemmin 32%; se on vähiten osallistavaksi arvioitu harjoitusmuoto.

tärkeysjärjestys	Opettajat - nykykäytäntö	opiskelijat	Opettajat - odotukset
1	tekstianalyysi	Käytännön ryhmätyöt	Käytännön ryhmätyöt + Kontrastiivinen analyysi
2	Kontrastiivinen analyysi	Kontrastiivinen analyysi	tekstianalyysi
3	Käytännön ryhmätyöt	tekstianalyysi	Teorian läpikäyminen
4	Teorian läpikäyminen	Teorian läpikäyminen	

Taulukko 18 Harjoitusmuodot tärkeysjärjestyksessä

Taulukko 20 osoittaa, että opetuksen nykykäytäntö ja opiskelijoiden toiveet kohtaavat osittain, mutta eivät täysin. Kyselyn vastauksissa opettajat tekivät kuitenkin selväksi, että he toivoisivat lisämateriaalia seuraavanlaisesti: käytännön ryhmätyöharjoituksiin ja kontrastiiviseen analyysiin (67% opettajista molempien kohdalla), tekstianalyysiin (63%) ja teorian läpikäymiseen(58%).

Erittäin kiinnostava havainto on se, että opiskelijoiden ja opettajien mieltymykset kohtasivat materiaalin suhteen - vaikka prosenttilukemat erilaiset ovatkin. Suosituinta materiaalia on sanomalehtiartikkelit, sitten multimediatekstit, verkkosivut, mainokset, kaunokirjalliset tekstit, matkailutekstit ja tekniset manuaalit (ks. taulukko alla).

tärkeysjärjestys	materiaali	opettajat	opiskelijat
1	sanomalehtiartikkelit	65%	58%
2	multimediatekstit	56%	50%
3	verkkosivut	55%	48%
4	mainokset	49%	45%
5	Kaunokirjalliset tekstit	48%	41%
6	matkailutekstit	40%	40%
7	Tekniset manuaalit	38%	32%

Taulukko 19 materiaalit- tärkeysjärjestys

ARVIOINTI

Mitä kulttuurienvälisen kompetenssin arvioinnin tarpeellisuuteen tulee, sekä opettajien että opiskelijoiden vastauksista voi päätellä, että nykyiset arviointikäytännöt saavat vastaajien hyväksynnän. Sekä Suomessa että Ranskassa kaikki opettajat kokevat, että kulttuurienvälisiä kompetenssia pitää arvioida; kyselyn mukaan joissakin maissa ei tosin arvioida kulttuurienvälisiä kompetenssia sinällään. On kuitenkin syytä painottaa, että kaikissa kolmessa maassa, missä

kulttuurienvälistä kompetenssia ei aina välttämättä arvioida (Iso-Britannia, Suomi ja Ranska), opettajat näyttäisivät kaipaavan muutosta nykykäytäntöön.

Sekä opettajat että opiskelijat näyttäisivät olevan sitä mieltä, että kulttuurienvälistä kompetenssia olisi arvioitava erikseen eikä integroidusti, osana esimerkiksi käännöksen laadun arviointia.

KYSELYTUTKIMUKSEN MERKITYS PICT-HANKKEELLE JA KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN OPETUKSELLE TULEVAISUUDESSA

KÄSITYS KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN MERKITYKSESTÄ KÄÄNTÄJILLE

- sekä opettajat että opiskelijat kyselyyn osallistuneissa maissa näyttävät yleisesti ottaen olevan hyvin tietoisia kulttuurienvälisen kompetenssin merkityksestä kääntäjille, vaikka merkitystä on syytä ehkä vielä korostaa joissakin jäsenvaltioissa.

KULTTUURIENVÄLISYYSOPETUS KÄÄNTÄMISEN MAISTERIOPISKELIJOILLE

- maisteriopinnoista vastaavat opettajat pitäisi saada tiedostamaan kulttuurienvälisen kompetenssin merkitys osana kääntäjäkoulutusta
- kulttuurienvälinen kompetenssi pitäisi kirjata järjestelmällisesti maisteriopintojen opetussuunnitelmaan, jotta sen opetus olisi tehokasta
- kulttuurienvälisen kompetenssin opetuksen pitäisi sisältyä maisteriopintojen opetussuunnitelmaan joko itsenäisenä opintokokonaisuutena, osana kääntämisen opintoja tai sekä että
- opiskelijoiden pitäisi olla tietoisia järjestelmällisen kulttuurienvälisen kompetenssin kehittämisen merkityksestä
- opiskelijoita pitäisi rohkaista ja kannustaa kehittämään myös itsenäisesti kulttuurienvälistä tietoisuuttaan

KÄÄNTÄJÄLLE KESKEISIMMÄT KULTTUURIENVÄLISEN KOMPETENSSIN OSATEKIJÄT

Kääntämisen maisteriopiskelijoiden opetukseen tulisi sisältyä seuraavat kulttuurienvälisen kompetenssin osatekijät:

- taito tunnistaa vieraan kulttuurin elementtejä;
- laaja lähde- ja kohdekulttuurin tuntemus (historia, kirjallisuus, elokuvat, perinteet, taloudellinen, poliittinen ja yhteiskunnallinen nykytilanne, tabut, normit, konventiot, mentaliteetti jne.);
- kulttuurierojen hyväksyminen;
- teoreettinen tieto kulttuurieroista ja niiden vaikutus kääntämiseen ja viestintään;
- diskurssiipiirteiden tuntemus;
- taito sopeuttaa tai lokalisoida vieraan kulttuurin elementtejä kohdeyleisölle;

KEHITETTÄVÄT HARJOITUSTEHTÄVÄTYYPIT JA MATERIAALIT

- materiaalia tulisi kehittää tärkeysjärjestyksessä seuraaviin harjoitusmuotoihin: käytännön ryhmätyöharjoituksiin, tekstianalyysiin, kontrastiiviseen analyysiin ja teorian läpikäymiseen.
- uuden materiaalin kokoamisessa tulisi keskittyä tärkeysjärjestyksessä seuraavanlaisiin aineistoihin: sanomalehtiartikkelit, multimediatekstit, verkkosivut, mainokset, kaunokirjalliset tekstit, matkailutekstit ja tekniset manuaalit.

ARVIOINTIKÄYTÄNTEIDEN KEHITTÄMINEN

- kulttuurienvälisen kompetenssin opetus ja arviointi on tehtävä näkyväksi opiskelijoille
- arviointimenetelmiä tulisi edelleen kehittää siten, että kulttuurienvälisen kompetenssi tulisi arvioiduksi integroidusti osana yleistä käännöksen laadun arviointia
- Joissakin tapauksissa kulttuurienvälistä kompetenssia olisi perusteltua arvioida erikseen. Sitä varten olisi kehitettävä arviointiperusteet ja -menetelmät.
- Tarvitaan siis ohjeita siitä, kuinka kulttuurienvälistä kompetenssia voidaan arvioida, sekä arviointiperusteet ja esimerkkejä arvioinnista.

MUITA HUOMIOITA

Laajemmin EU-alueen kattava kyselytutkimus olisi luonnollisesti antanut vielä tarkemman kuvan korkeimman asteen oppilaitosten käytänteistä, mutta tutkimuksen otosta voi tällaisenaikin pitää varsin merkittävänä ja kuvaavana. Kyselyyn osallistuneet maat sijoittuvat maantieteellisesti eri puolille Eurooppaa ja edustavat keskenään erilaisia kulttuureja. Kyselyyn saatujen vastausten määrä sekä opettajilta että opiskelijoilta oli huomattava. Vaikka tämän tyyppisten kyselyjen tuloksista voi vetää vain varovaisia johtopäätöksiä, tämä kyselytutkimus antaa kuitenkin olennaista tietoa PICT-hankkeen seuraavia vaiheita varten, kuten tästä raportista on käynyt ilmi. Muutaman esimerkin mainitaksemme: opetussuunnitelman ja keskeisten oppimistavoitteiden laatimisessa on selkeästi huomioitava muutakin kuin 'kulttuurin tuntemus'. Kyselyvastauksissa painotettiin myös kulttuurienvälisyyteen liittyviä asenteita kuten uteliaisuutta, suvaitsevaisuutta ja avoimuutta ja tämä painotus heijastuu myös opetussuunnitelmakehykseen, joka PICT-hankkeessa laaditaan. Myös opetustarkoitukseen tehtävien harjoitusten ja materiaalien laadinnassa otetaan huomioon kyselytutkimuksen tulokset, joiden mukaan opiskelijalähtöiset, aktivoivat harjoitusmuodot ovat etusijalla, joskin harjoituksen taustalla on aina selvästi määritelty teoreettinen perusta. Hankkeessa laaditaan myös malleja arviointiin, ja näiden mallien tulee peilata kyselytutkimuksen tulosta, jonka mukaan arviointimalleja on tarve kehittää kulttuurienvälisen kompetenssin arviointiin erillisenä kompetenssina pikemmin kuin osana yleisen käännöksen laadun arviointia.

Toivomme raportista olevan hyötyä myös yleisemmällä tasolla kaikille niille, jotka haluavat kehittää kääntäjien kulttuurienvälisiä kompetenssia.